راځئ کیسه ولیکو

لیکوال:نصیر احمد احمدي

د چاپ کال: ۱۳۹۰ ل

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لیکوال چاپ شوي اثار:

سره سیلۍ (د لنډو کیسو ټولګه)

مینه (د لنډو کیسو ټولګه)

د واورې سرې (د لنډو کیسو ټولګه)

بوډا او د لېوانو پلونه (ناول)

رڼا (ناول)

بوربوکۍ (ناول)

خونکار (ناول)

په فلسفه کې تلپاتې پېښې (ژباړه)

راځئ کیسه ولیکو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب پېژندنه :

نـــــوم	:	راڅئ کيسه وليکو
ليکوال	:	نصير احمد احمدي
د چاپ کال	:	۱۳۹۰ل کال
انلاين چاري	:	مختار احمد احسان- د لراوبر کتابتون

www.Larawbar.com

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا کیسه لیکلی شئ؟

له ځانه پوښتنه وکړئ !آیا کیسه لیکلی شئ؟

بیره مه کوئ! یوه شېبه د کتاب پاڼې سره ورولئ، کیدای شي نورې جملې وروسته ولولئ!

څه پریکړه مو وکړه؟ "هو "که "نه" د کیسې لیکل کوم جادو نه دی، نه هم په لوړو زده کړو پورې اړه لري.

زه ماشوم وم، انا به مې تل کیسې راته ویلې، هغه کوچنۍ وه، په لیک لوست نه پوهیده، خو کله چې به یې کیسې ته خوله جوړه کړه، تر پایه به یې ورسره وړلم، ما به کله کله خپلو خویندو او ورونو ته کتل، ټولو به د انا ګونځې ګونځې خولې ته وچې سترګې نیولې وې، د لاټین په رڼا کې به په خړ دیوال لوی لوی سیورې ښکاریدل، خو حرکت یې نه درلود، غلي به ناست ول. کله کله به د انا له غږ سره د چونګښو کوررړا هم ګډه شوه، نور هیڅ هم نه اوریدل کېدل.

انا نه لوستې ښځه وه او نه یې هم په فني توګه کیسې زده کړې وې،خو هغې خوږې کیسې ویلې، دا په طبیعي توګه د کیسو په ویلو کې تکړه وه.

بېرته به خپلې پوښتنې ته راوګرځو، څه فکر مو وکړ؟کیسه لیکلی شئ؟

"نه" مه وایاست! "هو" د امید نښه ده، خو که زړه نازړه یاست، دوو پوښتنو ته ځواب ورکړئ!

۱_آیا د لنډو کیسو او ناولونو له لوستلو سره مینه لرئ؟

۲_غواړئ چې کیسه ولیکئ؟

که څوک له نجار سره شاګرد وي، خو له نجارۍ سره مینه ونه لري، هغه به هیڅکله هم ښې دروازې او کړکۍ جوړې نه کړي، دا یوازې یو مثال و. هر کار همداسې دی. لیکوالي هم په زور نه زده کیږي، لومړی شرط مینه ده. که د لنډو کیسو له ویلو او یا هم لوستلو سره مینه ولرئ، کیسه لیکلی شئ، ان که مو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټول ژوند کې هم کیسه نه وي لیکلې، پروا نه کوي، ځان وازمایئ ! دا کار دومره ستونزمن نه دی.

خو څنګه کیسه ؟

زموږ کلی ډېر کوچینی دی، ټول اووه کوره یو. یوه ورځ د کلي ځوانان سره راټول شول، په میله ووتو، په یوه شنه دره کې مو د یوه لوی توت سیوري ته واړول، تر یو څه وخته مو قطعې وکړې، وروسته د دیګ د پخولو وخت شو. زما د تره زوی ځان رامخته کړ، دی نوی له ایرانه راغلی و، ویل یې چې لس رقمه وریجې پخولی شي، خو کله چې یې نیم ساعت وروسته دیګ له دیګدانه کښته کړ، په دیګ کې له اوبو ډکه شوله پرته وه. د خوراک پر وخت له ګوتو نه جلاکیده، نه یې رنګ و او نه یې خوند. یوه ځوان طاقت ونه کړ، په خندا یې وویل: "دا خو لکه لانده ګچ چې په غوري کې راته پراته وي ! " د تره زوی مې په خبره کې ورولوېد، په خوند یې ځواب ورکړ: " ما خو درته وویل چې زه لس رقمه وریجې پخولی شم، دا یې یوولسم رقم دی. "

وروسته وپوهیدو چې هغه د وریجو په پخولو کې تکړه نه و.

لنډه کیسه هم همداسې ده، یو څه پوهې او زحمت ته اړتیا لري، که غواړو چې ښه کیسه ولیکو او رانه شوله نه شي، نو باید له مینې سره سره ځینو نورو ټکو ته هم پام وکړو.

دا کوم ټکي دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

موضوع

موضوع په مغز کې لومړنۍ جرقه ده، يو څه بايد وي چې کيسه پرې وليکو، که موضوع نه وي، نو کيسه هم نشته، خو څه فکر کوئ، ايا د موضوع موندل ګران کار دی؟
دوه ځوابه لرو، "هو "او "نه " !
که زاړه او تکراري موضوعات را اخلو، بڼه يې يو څه ور بدلوو، نو دومره سختي نه لري، که لس دقيقې وخت راکړئ ، لس موضوع ګانې به درته پيدا کړم، زړې خبرې ډېرې دي، هر څوک يې موندلی شي ، خو که په نويو موضوعاتو پسې وګرځو، زحمت غواړي، کله کله شايد په ورځو ورځو هم يوه داسې موضوع ونه مومو چې د کيسې په ليکلو وارزي.
ځينې ليکوالان ګمان کوي چې د ليکلو له پاره ډېر موضوعات شته، لامل يې دا دی چې دوی نوی فکر نه لري، زړو موضوعاتو ته پښې او لکۍ ورکوي، خو تکړه ليکوالان په اسانۍ قناعت نه کوي، دوی هغه څه را اخلي چې په خپله يې موندلي وي.
شايد پوښتنه پيدا شي چې له بابا ادمه تر دې دمه همدا ژوند دی، نوي څه نشته !
دا خبره سمه ده، يوازې اختراعات نوي دي، خو هره موضوع مختلفې زاويې لري، د نوې زاويې موندل، په خپله نوې موضوع ده.
يو وخت چېرته ميلمه وم، پر دسترخوان څو رنګه خواړه پراته ول، خو ماته يوازې يو ډول خوړو ډېر خوند راکړ، ملګري مې په خندا راته وويل: "په کچالو ځان مه مړوه، غوښه در واخله "

(c) ketabton.com: The Digital Library

حیران شوم، څه چې ما خوړل، د کچالو خوند یې نه درلود ، څکه (مزه) او بڼه یې د چپلي کباب غوندي وه.

کچالو په هر کور کې پیدا کیږي، دوه دري رنګه یې پخوي، خو زما د کوربه په کور کې همدا کچالو له یوې نوې زاویې پاخه شوي وو ، بلکل نوې، داسې چې ما خوند ترې واخیست او د کچالو ګمان مې نه پرې راته.

د کیسې له پاره هم باید هرې موضوع ته له یوې نوې زاویې (اړخه) وګورو ، که نه نو هماغه ابشیدلي کچالو به وي چې په هر کور کې پیدا کیږي، هر څوک یې پخولای شي او په تالو پورې نښلي.

بې تجربې لیکوالان زاړه موضوعات را اخلي، لږ بدلون ورکوي، خو له لیرې ښکاري چې ابشیدلي کچالو دي، خو تکړه لیکوالان فکر کوي، له نوښت او ابتکار څخه کار اخلي، دوی کچالو له یوې داسې زاویې پخوي چې نوې بڼه او نوی خوند ولري.

موضوعات ډیر دي، خو نوې زاویه یې یوازې په خپل فکر موندلی شو ، ځکه هیڅوخت یو انسان د بل انسان پر ځای فکر نه شي کولای، هر څوک خپل فکر لري او یوې موضوع ته له خپل دیده ګوري.

یو وخت مې یو ملګری مخامخ راته ناست و ، پر کاغذ یې یو انګلیسي عدد ولیکه، پر مېز یې کېښود ، ورو یې وویل:

ـ څو دي؟

وریاده مې کړه !

ـ نهه (9)

ده وخندل:

ـ ماته شپږ (6) ښکاري.

یو هم غلط نه و ، دواړو کاغذ ته له مخالفو زاویو کتل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هره موضوع همداسې ده، څوک به له یوه اړخه ورته ګوري او څوک هم له بل، هیڅوک نه شي کولای چې د بل چا په ځای فکر وکړي، که داسې وای نو جنايي پولیسو ته به اړتیانه وه.
خو یوه خبره ده، که د بل پر ځای فکر نه شو کولای، بل ته فکر ورکولای شو.
خو څنګه؟
ځینې ټکې دي چې د ښې موضوع په ټاکلو کې مرسته راسره کوي.
۱ــ که غواړئ چې ښه کیسه ولیکئ ، فکر وکړئ او نوي موضوعات ومومئ، دا له امکانه لیرې خبره نه ده، شاید ستاسو په سیمه، کلي او شاوخوا کې دا سې څه وي چې تر اوسه لا څه نه وي پرې لیکل شوي.
۲ــزړو موضوعاتو ته یوه نوې زاویه پیدا کړئ، دا په خپله نوې موضوع ده.
۳ــ زموږ یو استاد و، ده د ژور نالیزم زده کړه راکوله، یوه ورځ یې د خبر له پاره د موضوع د ټاکلو په اړه وویل: "که واورئ چې یوه سپي یو سړی وخوړ، نو دا کومه نوې موضوع نه ده، دا ډول واقعات ډېر پېښیږي ، نه خلکو ته په زړه پوري دی او نه هم د خبر د جوړولو ارزښت لري، خو که واورئ چې یوه سړي سپی وخوړ نو دا د خبر په جوړولو ارزي."
په کیسه کې هم همداسې ده، هره موضوع ښه کیسه نه ورکوي ! ژر قناعت مه کوئ، د کیسې له پاره د عادي موضوعاتو له ټاکلو ډډه وکړئ !
۴ــ هیڅکله لویه او عمومي موضوع مه انتخابوئ، که موضوع هر څومره وړه وي، ښه فوکس (تمرکز) لري، لیکوال لاره نه ورکوي او په طبیعي توګه یوه نوې زاویه ورته موندلی شي.
(په دې اړه به کیسو ته د اهدافو د ټاکلو په برخه کې نورې خبرې وکړو .)
۵ــ فکر وکړئ ! نن چیرته لاړئ؟ څه مو واورېدل؟ څوک مو ولیدل؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ هره ورځ له لويو او وړو موضوعاتو سره مخامخ کيږو يا يې اورو ، خاندو ، خپه کيږو او يا هم داسې څه وينو چې په احساساتو کې مو بدلون راځي، خو شېبه وروسته مو هېر وي
ځينې دا ډول واړه موضوعات نوي وي او په زړه پوري کيسې ورکوي، ښه دا ده چې تل د يادښت يوه وړه کتابچه راسره ولرو او ويې ليکو. باور وکړئ، هره هغه نوې موضوع چې تاسو ته په زړه پورې وي او په احساساتو کې مو بدلون راولي، نورو ته هم د لوستلو وړ ده.
۲ـ انګرېز ليکوال ګراهام ګرين د يوه کوچيني عادت له مخې په ليکنه کې بريالی و ، ده به د ورځې تر پنځو سوو کلمات ليکل، مختلف کلمات، پرته له فکره، څه چې به په ذهن کې ورتلل هماغه به يې د کاغذ پر مخ راوړل، وروسته به يې چاڼ کړل، څو ټکي به يې ترې راوايستل، حتما به داسې موضوعات پکې ول چې کيسه ترې جوړېدای شوای.
نو هڅه وکړئ چې نوي موضوعات پيدا کړئ ، يا هم زړو موضوعاتو ته له نوي ديده وګورئ، زړه موضوع د ټوکې غوندې ده، چې په لومړي ځل اوريدو يې انسان خندوي، خو که تکرار شي مزه يې ځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هدف

موضوع مو انتخاب کړه، اوس څه وکړو؟
څه موده وړاندې یو چا له جلال اباد څخه زنګ راته وهلی و، ویل یې:
"لنډه کیسه لیکم، خو نه پوهېږم چې ولې رانه اوږدېږي؟ "
ډېر لیکوالان چې کله موضوع پیدا کړي، له فکر کولو پرته یې په لیکلو پیل کوي، دا ډول کیسې ښې نه راځي، له فوکسه (تمرکزه) وځي، هدف یې نه وي مالوم، یوې بلې خواته غځیږي، نه لیکوال خوند ترې اخیستی شي او نه هم لوستونکو ته په زړه پوري وي، ځکه نو د کیسو د لیکلو له پاره د هدف درلودل مهم دی.
هدف څه ته وایو؟
په دفتر کې کار کوئ، د رخصتۍ وخت دی، له کوره زنګ درته راځي، وایي چې میلمانه لرو، سودا درسره راوړه!
طبیعي ده چې پوښتنه کوئ.
ـ څه شی په کار دي؟
ـ په مېلمنو کې یو ناروغه دی، د سا لنډۍ ستونزه لري، ډاکټر ورته ویلي، چې د چرګ ښوروا ښه ده! چرګ په کور کې ګرځي، له اخیستلو یې خلاص یو، خو ترکاري نشته!
خبره روښانه شوه، نه د قصابۍ دوکان ته ځئ او نه هم په وریجو پسې ګرځئ، هدف ترکاري ده.
که په کیسه کې هدف و لرو، موضوع هرې خواته نه رانه ځي او په طبیعي توګه غځیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هدف د دیوال د تهداب په څېر دی، که تهداب کوږ او خام وي، نو بد شکله او کمزوري پخڅه به ووهو،
خو څنګه هدف؟
۱ـیوه ورځ مې په یوه مجله کې یوه کیسه ولوسته، د کیسې موضوع ډېره عمومې وه، لیکوال هڅه کړې وه چې په کیسه کې د قاتل عواقب انځور کړي. ده په دوو ـ دریو مخونو کې دومره خبرې را اخیستې وې چې یو ناول پرې لیکل کیدای شوی، هرې خواته تللی و،خو یوه خوا یې هم نه وه پوره کړې. زه ونه پوهیدم چې د دې کیسې له لیکلو څخه د لیکوال هدف څه و، لوستونکي ته یې څه لرل، هغه یې په کومه برخه پوهاوه؟
که واورو چې یو چا قتل کړیدی، په ذهن کې به مو په لسګونو پوښتنې را پیدا شي؟
۱ـولې یې قتل وکړ؟
۲ـتر قتل مخکې یې څه ډول احساسات درلودل؟
۳ـد قتل د عملي کولو له پاره یې څه ډول پلان جوړ کړ؟
۴ـمقتول یې څنګه پیدا کړ؟
۵ـڅنګه یې وواژه؟
ـګټه یې څه وه؟
۷ـپولیسو څنګه ونیو؟
۸ـ د نیولو پر مهال یې څه ډول احساس درلود؟
۹ـ کله چې یې کورنۍ خبره شوه، څه یې وکړل؟
۱۰ـ قاتل چې کله په زندان کې د پنجرو تر شا په زړو او شلېدلو جامو کې خپله مېرمن او ماشومان ولیدل، له رواني پلوه یې څه حال درلود؟
۱۱ـپه زندان کې یې ژوند څنګه و؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲ــډوډۍ یې ښه وه؟
۱۳ــ د ازادۍ په اړه یې څه فکر کاوه؟
او په لسګونو دا ډول نورې پوښتنې.

که ناول لیکو کیدای شي چې یاد شوي ټول اهداف پکې راوړو، ځکه په ناول کې مو لاس خلاص دی، هر لور ته یې غځولی شو، خو لنډه کیسه داسې نه ده، د لنډې کیسې له پاره به یو کوچینی هدف ټاکو، کله چې هدف کوچنی و، موضوع هم ښه فوکس پیدا کوي او هر لور ته نه رانه ځي.

غواړو چې په ونه کې د یوې مرغۍ عکس واخلو، هدف مو یوازې په هسکه ځانګه کې ناسته مرغۍ ده، ځکه نو په کمره کې ګورو، د کمرې د زوم پر بټنه فشار راوړو، مرغۍ مو د سترګو مخې ته دریږي.

یو بل مثال:

په کوچینیتوب کې مې د عینکو یوه شیشه پیدا کړه، له لیرې مې کاغذ ته ونیوله، خو کاغذ ونه سوځېد، ځکه له شیشې څخه د لمر تېرېدونکې وړانګې د کاغذ په ټولو برخو مساوي لګېدې، خو وروسته مې چې شیشه کاغذ ته ور نږدې کړه،اول په کاغذ کې یو ټکی تور شو، بیا یې اور واخیست.

دلته د لمر وړانګې یوازې په یوه ټکي راټولې شوې. کیسه هم همداسې ده، ووړ هدف ورته وټاکئ، ووړ هدف فوکس لري،کیسه رانه هرلوري ته نه خپریږي.

د پورتني لست یاده شوې هره موضوع یوه کامیابه کیسه ورکوي، مثلا لسمه موضوع را اخلو، د پاڼې په سر کې لیکو:

د کیسې نوم: د پنجرو تر شا

هدف: د دې کیسې له لیکلو څخه یوازې یو هدف لرم، غواړم لوستونکی په دې وپوهوم چې که یو څوک قتل وکړي، نو د زندان د پنجرو تر شا به د خپلې ښځې او ماشومانو په لیدو له روانې اړخه څومره ځوریږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې هدف و ټاکل شو، که دا هدف په کاغذ کې لیکلی وي او د کیسې د لیکلو پر مهال لیکوال کله کله ورته وګوري، نو په لیکنه کې به هیڅکله بله موضوع ور ګډه نه کړي، په دې پسې به نه ګرځي چې د قتل تخشه څه وه؟ ولې یې قتل وکړ؟ پولسو څنګه ونیو؟..... او داسې نورې پوښتنې، ځکه دلته اصلي هدف لیکل شویدی، هدف دا دی چې قتل مه کوه! که نه ستا به هم د خپلې کورنۍ لیدو ته سترګې وخیژي.

هره هغه خبره چې په هدف پورې اړه نه لري او بلې خواته ځې، بله کیسه پرې لیکلی شو، خو په دې کیسه کې ځای نه لري.

د کوچیني هدف ټاکل کیسه چاښوي او اضافه خبرې ترې باسي، هڅه وکړئ چې وړه موضوع انتخاب کړئ، فکر ورته وکړئ، هدف ورته ولیکئ او کیسه د هدف له مخې وغځوئ.

۲ـ د هدف ټاکل د لیکوال فکر راټولوي، کله چې فکر راټول شو، ذهن مو یوازې د موضوع په هغه زاویه راګرځي چې کیسه پرې لیکو.

یو څوک شطرنج ته ناست دی، هدف یې د لوبې ګټل دي، دی د لوبې تر پایه د بل څه په اړه فکر نه کوي، یوازې د شطرنج تختې ته ګوري، فکر یې سره راټول دی، یو ساعت، دوه ساعته، درې ساعته، یوازې د لوبې د ګټلو په اړه فکر کوي.

کیسه هم همداسې ده، که هدف ورته ولرو، فکر به مو یوازې د هدف په لاسته راوړلو پسې ګرځي، ژور فکر به کوو، نتیجه به یې ښه وي.

۳ـ د هدف ټاکل د تصویر په جوړونه کې هم مهم رول لري، مخکې مو یادونه وکړه چې د کیسې له پاره باید کوچینی هدف ولرو، د هدف درلودل کیسه تصویرې کوي او نوي تصویرونه مو په ذهن کې راګرځي.

ببرته د شطرنج مثال ته را ګرځو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کوټه کې هر څه دي، مېز، چوکۍ، غالۍ، پردې، پر دیوال را ځړېدلې تابلوګانې، د دیوالي ساعت ټکا....هر څه، خو د شطرنج لوبغاړی په دې یوه پسې هم نه ګرځي، هدف یې یوازې د شطرنج ګټل دي، شطرنج خپله تخته لري، دی یوازې همدې تختې ته ګوري، ټول پام یې سپینو او تورو خانو او د شطرنج دانو ته دی، کله کله د حریف لاس هم تختې ته ور اوږدېږي، دی یې یوازې ګوتو ته ګوري، خو له ګوتو سره یې کومه علاقه نه لري ، د هغه لستوڼي ته یې هم سترګې نه ور اوړي، په دې پسې یې نه ګرځي چې رنګ یې څه دی او په څه ډول تار ګنډل شوی، دی یوازې د حریف په ګوتو کې نیولې دانې ته ګوري چې چېرته یې ږدي او د ده راتلونکی حرکت به څه وي؟

لوبغاړی یوازې د شطرنج تختې ته دقیق دی، که یو مچ پر تخته کېښیني شړي یې ، وروسته بیا په دې پسې نه ګرځي چې ده ته نږدې د چایو په پیاله کې ولوېد که په بله خوا لاړ، ان د دانو (پاچا ، وزیر، اس، پیاده) شکلونه یې هم په ذهن کې حک شوي دي، که یې څوک د ظاهري جوړښت په اړه پوښتنه وکړي، ستونزه نه لري، ښه یې ورته تشریح کولای شي.

لوبغاړی د خپل هدف په لاسته راوړلو کې دومره ژور تللی چې د شطرنج د تختې پر سر د دوړو ذرې هم ویني.

څکه نو کیسې ته د کوچیني هدف ټاکل، هغه تصویرونه راباندې ویني چې تر اوسه د بل لیکوال پام نه وي ور اوښتی. که کیسه هدف ولري، عمومي، تکراري او اضافه تصویر به ور نه کړو ، تصویرونه به دقیق وي، فکر به مو یوازې د شطرنج په څلور کونجه تخته کې راټول وي او له موضوع وتلي تصویرونه به نه را اخلو.

۴ـ د هدف درلودل د اضافه خبرو مخه نیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فوټبال لوبه به مو لیدلې وي، لوبغاړي نوي دقیقې منډې وهي، هدف یې مالوم دی، ګول وهل او مقابلې ډلې ته ماته ورکول.
د لوبې پر مهال لوبغاړي څه وایي؟
د دوی ټولې خبرې یواځې د لوبې په اړه وي، نه تېره لوبه او نه هم راتلونکې، هماغه ساعت، د هماغه لوبې له پاره چیغې وهي....
"پاس راکړه ! مخکې شه، حریف ونیسه، ګول..."
دوی په نوي دقیقو کې د بل څه په اړه فکر نه کوي، نه د سیاست په اړه غږیږي، نه د خوراک غم ور سره وي او نه هم دا وایي چې پاچا دوې اوزې لري او که نه؟!
ټول فکر، هواس او خبرې یې یواځې د لوبې ګټلو ته ځانګړي کړي وي، د فوټبال په مستطیل شکله میدان کې راګرځي، نه اضافه خبرې کوي او نه هم بله موضوع مینځته را اچوي.
لنډه کیسه هم همداسې ده، که هدف ولرو، همدا هدف مو په طبیعي توګه اضافه خبرو ته نه پرېږدي، کرکټرونه به بېځایه نه غږوو، هره جمله به مفهوم او مانا لري او په هدف پورې به تړلې وي.
په عمومي توګه، هدف په کاغذ کې د لیکلي ادرس غوندې دی، که ادرس درسره وي، په ګڼ او نابلده ښار کې په اسانۍ سره هغه ځای موندلی شئ چې هدف مو وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کيسې نوم

یو وخت مې د یوې مجلې پاڼې سره اړولې، یوه کیسه مې پیدا کړه، لیکلي و:
لنډه کیسه
ځوانیمرګ
که تاسو دا نوم واورئ ، په ذهن کې به مو څه درو ګرځي؟
که نور نه وي نیمه کیسه خو درته روښانه شوه، په دې خو وپوهیدئ چې یو ځوک به وژل کیږي، یا به هم په خپله مري، هغه هم په ځوانۍ کې !
زموږ ډېر لیکوالان خپلو کیسو ته همدا ډول نومونه ټاکي.
" ارمان یې پوره شو ، شهید ، نیمه خوا مینه، دوې جنازې...او داسې نور. "
دا هغه نومونه دي، چې د کیسې تلوسه له مینځه وړي، لوستونکی مخکې له مخکې د کیسې په محتوا پوهیږي، د کیسې له ویلو خوند نه اخلي.
خو که چیرې کیسه د کیسې له نوم سره سمه پیل شي، دومره جدي ستونزه نه ده.
مثلا: که د کیسې نوم (غلا) وي او په پیل کې کیسه په غلا شروع شي بیا پروا نه کوي.
غلا
احمد په بیړه د پولیسو ماموریت ته زنګ وواهه، په وارخطایي یې وویل:
_هلو ، هلو ! هیله کوم ! مرسته راسره وکړئ، زما کور ته غل راغلی، په هغه بله کوټه کې یې صندوقونه خلاص کړي. توپانچه هم ورسره ده.
په دې توګه کیسه نه واضح کیږي او تلوسه یې له مینځه نه ځي. په دې اړه به د کیسې د تلوسې په برخه کې په تفصیل سره خبرې وکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې نوم ډېر ضروري دی، ډېر وخت یواځې نوم د دې لامل کیږي چې پر یو چا کیسه ولولو.

تاسو به په تلویزیونونو کې تجارتي اعلانونه لیدلي وي، سوداګر د دې لپاره اعلان کوي چې خپلو تجارتي اجناسو ته خریدار پیدا کړي، دوی د اعلانونو د جوړولو او خپرولو لپاره لګښت په غاړه اخلي، له اعلان جوړوونکو غواړي داسې اعلان ورته جوړ کړي چې د لیدونکو پام ور واړوي ، په بله مانا سوداګر د اجناسو د پلورلو له پاره تبلیغ کوي، د کیسې نوم هم همدا سې دی، که یې مانا او تلوسه درلوده، کیسې ته تبلیغ دی، په ډېرو یې لوستی شي.

څوک نه شي کولای چې ستاسو کیسې ته نوم وټاکي، ځکه کیسه تاسو لیکلې او تر هرچا پخپله ښه نوم ورته ټاکلی شئ، خو په څو ټکو کې لنډه مشوره درکولای شي:

۱ـهیڅوخت کیسې ته داسې نوم مه ټاکئ چې نوم د کیسې محتوا روښانه کړي.

۲ـپه نوم کې خپل شخصي قضاوت مه ور ګډوئ،مثلا: ښه سړی، بد هلک، هوښیار، ساده، ښکلی، بدرنګه، مظلوم، ظالم... او داسې نور.

۳ـکیسې ته هوایي نوم مه ټاکی، نوم باید د کیسې له محتوا سره تړاو ولري، خو نه دا چې کیسه روښانه کړي.

۴ـ اول ماشوم پیدا کیږي، بیا نوم وربانديږدي، نو لومړی کیسه ولیکئ، بیا نوم ورته وټاکئ، د دې کار ګټه دا ده چې لیکلې کیسه مو په ذهن کې ناسته ده، یو عمومي تصویر ترې لرئ، هره خوا یې سنجولی شئ ، کیدای شي په زړه پورې نوم ورته پیدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې پیل او تلوسه

د کیسې د جوړښت په اړه یوه اروپایي لیکوال (نوم یې رانه هیر دی) پخه خبره کړېده:

" کیسه د مار غوندې ده، سر، مینځ او لکۍ لري، پښې او لاسونه نه شو ورکولای. "

لومړی به د کیسې د پیل او تلوسې په اړه خبرې وکړو.

څه موده مخکې مې یو انګریزي فلم وکوت، لومړنۍ یوې دقیقې یې اړ ایستم چې پوره یونیم ساعت تلویزیون ته کښېنم.

ولې؟ ما څه ولیدل؟

یو ځنګل و، ګڼ ځنګل، هسکې ونې یې درلودې، په چوپه چوپتیا کې یو څوک پر وچو پاڼو وخوت، یو تور مار تر یوې وچې څانګې را تاو شو، کمره د یوه بنیادم پښو ته سیخه شوه، سړي منډې وهلې... ما یې د ساه ایستلو غږ اوریده...کمره د سړي مخ ته برابره شوه، دی ځوان و، له خولې یې وینې بهېدلې، ګرېن یې په ختو لړلی ښکارېده.

سړی څو ځایه ولوېد، بېرته پورته شو، ناڅاپه ودرېد، په وارخطایۍ یې پورته وکتل، یو لوی سیوری وربانديې راغی، پرې ور ټیت شو. ځوان خپلو سترګو ته لاس ونیو، یوه تیره او وحشتناکه کوکه یې له خولې را ووته. یوه رڼا او د یوې دقیقې ختم.

دوهمه صحنه له عادي ژونده پیل شوه، ښار و، دیوې کورنۍ پنځو غړو(مور، پلار او د دوی دریو اولادونو میلې ته د تګ تیاری نیوه. دا چې د فلم پاتې

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخې ځنګه وې او څه پېښ شول، په دې اړه به د کیسې د مینځ او تلوسې په برخه کې خبرې وکړو.
خو زما په ذهن کې د فلم لومړنۍ یوې د قیقې پرله پسې پوښتنې را ولاړې کړې:
دا سړی څوک و؟ په ځنګله کې یې څه کول؟ ولې یې منډې وهلې؟ له څه شي وېرېدلی و؟ له لاړو سره یې وینه ولې راتله؟ چا لاس ور اچولی و؟ ځناورو برید پرې کړی و؟ څه خبره وه؟ هغه سیوری د څه و؟ سړي ولې چیغه کړه؟ ایا مړ شو ، ایا ایا ایا....په لسګونو نورې پوښتنې، .دا سې پوښتنې چې ما یې ځواب غوښت ، بله لاره نه وه، د فلم د پیل یوې دقیقې پوره یونیم ساعت تلویزیون ته کینولم.
له تخیل څخه به رښتیني ژوند ته را شو.
که په کور،کلي کې یو څوک د یوې پیښې کیسه را ته کوي، نو اصله خبره په پیل کې یادوي:
ـ خبر شوې؟
دلته اوریدونکی په طبیعي توګه له موضوع سره دلچسپي ښيي.
ـنه ! څه خبره ده؟
ـفلانی مړ شو.
اوریدونکی ټکان خوري ، یودم یې په ذهن کې پوښتنې را ولاړیږي:
ـ ولې؟ هغه خو روغ .جوړ و؟ تېره ورځ مې ولید ، غنمو ته یې اوبه ور خوشې کړې وې، څه ټکه پرې پرېوته؟ چا وواژه، که له بامه را ولوید ؟....
اوریدونکی غواړي چې د خپلو پوښتنو د ځواب له پاره په کیسه خبر شي، دی تلوسه لري، نا ارامه دی، خو لومړی تن شاید په عادي توګه کیسه دا سې پسې وغځوي:
ـسهار له کوره ووت، ویل یې چې سودا راوړم، خپل زوړ بایسکل یې تر ښکرو ونیو ، خو کله چې پاخه سړک ته وخوت، موټر وواهه !

(c) ketabton.com: The Digital Library

يا شايد د کيسې بيان تر دې هم سوړ وي، خو د اورېدونکي تلوسه لا نه ده سړه شوې، دی لا د خپلو پاتې پوښتنو ځواب ته ماتله دی، که څه هم وروسته د هغه يوه يوه پوښتنه په خپل وار سره ځواب شوه، خو دی يې اړ کړ چې کيسه تر پايه واوري.

يا يوه بله خبره.. احمد راځي، ناڅاپه محمود ته وايي چې (علي) کور واخيست. محمود ته پوښتنې پيدا کيږي:

ـ ده خو د بيګاه نه لرل، دومره پيسې يې له کومه کړې؟ غلا به يې کړې وي، نه والله، حتما يې د پيسو لپاره څوک وژلی دی، . نور نور نور....

دلته محمود ته تلوسه پيدا شوه او غواړي چې پوښتنې يې حل او په کيسه پوه شي.

په دغو مثالونو کې قوي خبره او داسې څه چې وروسته تشريح ته اړتيا لري او اوريدونکی تر پايه ورسره ساتي، په پيل کې وشوه.

هر هغه پيل چې د لوستونکي په ذهن کې پوښتنې را ولاړې کړي، دا زور لري چې کيسه تر پايه پرې ولولو.

خو قوي پيل قوي فکر غواړي، داسې يو فکر چې لوستونکی د کتاب اېښودلو ته پرېنږدي.

مونږ دوه ډوله ادبيات لرو: کلاسيک او معاصر. په کلاسيکو ادبياتو کې فولکلوريکې کيسې هم راځي. ډېری دا ډول کيسې له ((و نه وو)) شروع شوېدي، يوه بېلګه:

" وو نه وو د خدای کړه وو، د بنده ورته کاته وو، په پخوا زمانو کې يو پاچا و، ده زوی نه درلود، په زيارتونو وګرځېد، تاويزونه يې په غاړه کړل، د طبيبانو دواوې يې وخوړې ، خو پلار نه شو. يو سهار يې يو ملنګ دروازې ته ودريد ، پاچا ته يې يوه منه ورکړه، نيمه ده وخوړه او نيمه يې هم ميرمنې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه میاشتې ، نه ورځې ، نه ساعته وروسته پاچا ته خدای ګلالی زوی ورکړ. پاچا خوشاله و، ټول خلک یې راوبلل، جشن یې ونیو، اووه شوا روزه یې دوام وکړ.

وخت تېرېده، ماشوم په ناز او نعمت کې را لوی شو، د ځوانۍ مرحلې ته ورسېد، یوه ورځ یې له یوې بوډۍ څخه دیوې ښاپیرۍ د ښایست خبرې واورېدې، ده هوډ وکړ چې ښاپیرۍ به خپلوي، خو هغې ته رسېدل اسانه خبره نه وه، شرطونه یې لرل. شهزاده باید اوسپنیز بوټونه په پښو کړي وای، تر اوو غرونو اوښتی وای، زمری یې وژلای وای ،له دیوانو سره مخامخ شوی وای او په پای کې یې له یوه ښاماره د هغه اووه سرونه غوڅ کړي وای.... "

له "وو نه وو " تر اوسپنیزو بوټونو پورې اصلي کیسې درې مخه نیولې وو. دا پخواني نکلونه دي، په هغه وخت کې ښه و، اوس هم په غوږو ښه لګیږي، خو نن بله دنیا ده، هر څه بدل شوي، وده یې کړې، نوښت پکې راغلی. ادبیات هم همداسې دي، اوسنۍ کیسې له پخوانیو سره توپیر لري، که څوک غواړې چې اوس کیسه ولیکې باید له اوسپنیزو بو ټونو، د سفر پرېکړه او د شرطونو له یادولو څخه یې پیل کړي. دا هماغه خبرې دې چې د لوستونکي په ذهن کې پوښتنې را ولاړولی شي. که نه نو په لوستونکي یې څه چې پاچا زوی لري که نه، ډېر خلک بې اولاده دي، یو دې دی هم وي.

د اوسپنیزو بوټونو په پښو کول، لوستونکی د کیسې لوستلو ته هڅوي، په ذهن کې یې پوښتنې را ولاړیږي. ولې ؟ د څه له پاره؟ چیرته ځې؟ څنګه ځې؟ څه کوي؟...

په پیل کې د لوستونکي ذهن له پوښتنو ډک کړه، وروسته بیا په ډېره ساده توګه کیسه له هماغه (وو نه وو) سره تړلی شې، خو شرط دا دی چې دا لینک او ارتباط باید ماهرانه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مثلا:

شهزاده او سپنیز بوټونه په پښو کړل، توره یې راواخیسته، اس ته یې وکتل، د ښتې اوږده ویښتان یې باد رپول...

د اس پر تندي یې لاس تېر کړ، ورو یې وویل:

ـ اووه غرونه مې تر مخې دي، له زمریانو سره به څه کوم، دیو هم د تور غره په تورو ډبرو کې راته پټ دی، خدای خبر ! زه به خپله مینه تر لاسه کړم؟ !

شهزاده پر یوه هواره تیږه کیناست، سر یې وځړېد، د لاس اوږدې ګوتې یې په خپلو تورو ویښتو کې تېرې کړې، د خپل پلار خبره یې سترګو ته ودرېده، پلار یې په ژړا کې چیغې وهلې !

ـد ښاپیریانو له وطنه لیرې ګرځه ! خطر لري، ما یوا ځې مه پرېږده !

پا چا همدا یو زوې درلود، شل کاله مخکې یې اولاد نه کېده، دی په زیارتونو وګرځېد، تاویزونه یې په غاړه کړل، د طبیبانو دواوې یې وخوړې ،خو پلار نه شو، یو سهار یې یو ملنګ دروازې ته ودرید، پاچا ته یې یوه منه ورکړه، نیمه ده وخوړه او نیمه یې هم میرمنې، نه میاشتې ، نه ورځې ، نه ساعته وروسته پاچا ته خدای یو ګلالی زوی ورکړ او ....

په دې توګه کیسه تر اوسپنیزو بوټونو را ورسوه او وروسته د کیسې قهرمان د شرطونو له پوره کولو سره مخامخ کړه.

دا ډول پیل د لوستونکي په ذهن کې پوښتنې را پیدا کوي، تلوسه ډېروي، دومره زور لري چې کیسه پرې ولولو.

دلته لیکوال یوه بله ګټه هم کولای شي، لوستونکی له شهزاده سره، چې د کیسې اصلي کرکټر دی، ځان خواخوږی ښیي، د هغه په قالب کې ننوځي ، پوهیږي چې سختې ته یې ملا تړلې ده، دی د پلار یو زوی دی، پلار یې هیلې او ارمانونه لري، نو دی به د دغو شرطونو په پوره کولو کې بریالی شي؟ زمریانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته به څنګه ماته ورکوي، له دیو نه به په څه ډول خلاصیږي.. او داسې نورې پوښتنې او اندیښنې چې د شهزاده په اړه له لوستونکي سره پیدا کیږي. لوستونکی ځان د کیسې قهرمان ته تر ټولو نږدې ګڼي او له هغه سره پل په پل ګام ږدي.

زموږ ډېرې کیسې له ماضي څخه شروع او حال ته راځي ، دا هم کله کله خوند لري، خو موږ باید د کیسو له نورو جوړښتونو څخه هم ګټه واخلو. کله یې په حال پیل کړو ، ماضي ته لاړ شو او کله له حاله د یو چا تېر ژوند ته ور وګرځو ، بېرته خپل ځای ته راشو او راتلونکې یې پسې و څېړو، او کله یې هم د راتلونکي پلان په اړه خبرې وکړو ، بېرته حال یا ماضي ته لاړ شو. په دې توګه به مو کیسې، ناولونه او هره بله لیکنه له یو رنګه والي څخه ساتلې وي.

مخکې تر دې چې کیسه ولیکئ، اول د کیسې عمومي چوکاټ په ذهن کې جوړ کړئ، یا یې هم د کاغذ پر مخ راوړئ، هر هغه څه چې په کیسه کې ډېر کشش ولري، د لوستونکي په ذهن کې پوښتنې راولاړې کړي او یا هم قوي غوټه پکې نغښتې وي، هغه په پیل کې راولئ، د پیل دوې ــ درې جملې کولای شي چې د لوستونکي ذهن له پوښتنو ډک کړي، وروسته بیا یوه یوه پوښتنه ځواب کړی او لوستونکی تر پایه درسره وساتئ.

زموږ ډېر لیکوالان کیسې له هماغه (وو نه وو د خدای کړه وو) څخه پیلوي، خو د کیسې د پیل او نوښت له پاره ډېرې لارې لرو چې یو څو نمونو ته په لنډه توګه اشاره کولای شو:

۱ــ موږ کولای شو چې کیسه وار له واره په لنډو ډیالوګونو پیل کړو:

ــ ته د باز ګل قاتل یې !

ــ نه ! باور وکړه ! زه هغه نه پېژنم !

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ دا چاړه مې ستا په موټر کې پیدا کړه، عدلي طب وايي چې د چاړې پر لاستي ستا د ګوتو نښې دي.
د ځوان سر وځړېد، سلګۍ یې شوې، یوه شېبه غلی و، وروسته یې په بېړه پورته وکتل، د څارنوال غتې سترګې له سرو رګونو ډکې وې.
ځوان د مېز پر سر ایښې چاړې ته سترګې ور واړولې، تر لاستي پر وینو سره وه، یودم یې وویل:
ـ خو دا چاړه زما نه ده، قسم خورم!
څارنوال د ځوان ګرېن ته لاس ور واچاوه، جټکه یې ورکړه، د مېز پر سر ایښی تلیفون وشرنګېد، د ځوان ګرېن یې پرېښود، ګوشۍ یې ور پورته کړه، په سترې غږ یې وویل:
ـ هلو؟
یوه شېبه غلی و، وروسته یې یودم چیغه کړه:
خو زه ثبوت لرم!
دا وخت د کوټې دروازه وټکېده....

۲ـ کیسه له تصویر نه هم پیلولای شو:

ـ نجلۍ منډې وهلې، ټکرې پسې څخېده، لوڅې پښې وه، ناڅاپه کېناسته، له ښۍ پښې څخه یې ازغی ویست، بېرته یې منډه کړه، شېبه وروسته د رود غاړې ته ورسېده، اوبو ته یې وکتل، سره اوښتې، پر سر یې سپین څڅونه روان ول، د ټوپک ډز شو، مرمۍ یې پښو ته نږدې په یوه پلنه ډبره ولګېده، شنهاری یې پورته شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نجلۍ شا ته وکتل، د غونډۍ په پیڅکه کې دوه تنه ښکارېدل، د دې خواته یې منډې ور وهلې، یو ودرېد، د ټوپک نلۍ یې ور واړوله، نجلۍ ټوپ کړل، په سپینو ځګونو کې ورکه شوه...

۳ـ په پیل کې د یوې پوښتنې پرېښودل:

خداینور سړه ساه واخیسته، کولبه یې د پټي په مینځ کې ودروله، روان شو، د لښتي په غاړه د توت د ونې سیوري ته کېناست، پټي ته یې وکتل، د کولبې غوایانو د شدیارې په وچو لوټو بوی کېښ.
خداینور یو سوړ اسویلی ویست، تندې یې ګونځې پیدا کړې، له ځان سره یې وویل:
ـنه کیږي ! دا پردۍ دهقاني به تر کومه کوم؟ زه پیسو ته ضرورت لرم، ډېرو پیسو ته، ولور مې په مخکې دی.
یوه شېبه فکر یوووړ، وروسته یې یو دم وویل:
ـاته لکه ! ډېرې پیسې دي، خو څنګه؟ !
ولاړ شو، ګړندي ګامونه یې واخیستل، د کلي خواته یې مخه کړه...د ملک غوایان په شدیاره کې ولاړ ول....

۴ـ د کیسې په پیل کې د دوو متضادو نظرونو راوړل:
ګلدین د پړي په یوه سر کې له اوسپنې جوړ لوی چنګک وتاړه، پورته یې وکتل، د سپوږمۍ په رڼا کې د کلا هسک دېوال ویرووونکی ورته وایسېد، دېوال تر سره هوار و، یواځې ځای ځای د راوتلیو لوټو سیوري ښکارېدل، تر څنګ ولاړ په عمر پاخه سړي ته یې وکتل، ورو یې وویل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ له وسه مې تېره ده !

سړی په خبره کې ورولوېد:

ـ مه کوه ! ته ځوان يې، بايد تر دېواله واوړې، اوس يې وخت دی ! د پلار غچ دې واخله !

ځوان يودم شاته شو ، په ټيټ وېرېدلي غږ يې وويل:

ـ ما خو سهار هم درياده کړه ! زه ځوک نه شم وژلای !

سړي د واسکټ جېب ته لاس کړ ، توپانچه يې راوايسته، د ځوان په لاسو کې يې کېښوده....

دا يواځې يو څو نمونې وې، موږ کولای شو چې د کيسې لپاره تر دې ښه پېيل انتخاب کړو ، په پېيل کې پوښتنې راولاړې کړئ، له نوښت څخه کار واخلئ او هره کيسه له يوې نوې زاويې پېيل کړئ !

نوښت د کيسې مالګه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې منځ او تلوسه

زموږ ډېر لیکوالان د کیسې تلوسه ترپایه نه شي ساتلی، غو ته ډېر ژر تري پرانیستل کیږي او لوستونکی مخکې له مخکې په دې پوهیږي چې خبره څه ده؟
د کیسې په مینځ کې باید کوم ټکي په پام کې ونیسو؟ څرنګه کولای شو، چې تلوسه تر پایه وساتو؟
بېرته به د فلم پاتې برخې ته راوګرځو.
موږ فلم له کیسې څخه نه شو بېلولی، هر فلم ته لومړی کیسه لیکل کیږي، وروسته په سناریو اوړي او د سینما پر پرده راځي، زه نه غواړم چې ټول فلم درباندې وګورم او هره برخه یې له کیسې سره پرتله کړم، یواځې دومره وایم، چې زما له خپل دیده د کیسې پیل باید څنګه وي او په پاتې برخه کې یې په څه ترتیب تلوسه ساتلی شو.
د فلم په دوهمه صحنه کې یوې کورنۍ مېلې ته د تګ تیاری نیوه، ډېر وخت یې واخیست، خو زه یې ستړی نه کړم، ځکه زما پوښتنې لا نه وې ځواب شوې، ما یې ځواب غوښت.
دریمه صحنه په ښکلې منظره پیل شوه. یو کوچنی موټر د یوه شنه ځنګله په مینځ کې پر پوخ سړک روان و، په موټر کې ناست کسان خوشاله ښکارېدل، خندل یې، په خپل منځ کې یې ټوکې سره کولې. ناڅاپه یې د سړک پر غاړه یو بل موټر ولید، چې پر یوه خوا کوږ و. دوی ودرېدل، د ولاړ موټر ښېښې ماتې وې خو د ټکر کومه علامه یې نه درلوده. په موټر کې د ښکار اسباب او یو کوټ ښکارېده. پلار د کوټ جیب ته لاس کړ، له څو نوټونو سره یې یو د هویت کارت

(c) ketabton.com: The Digital Library

را ویست، په کارت کې د هغه چا عکس و چې ما د فلم په لومړۍ یوه دقیقه کې لیدلی و.
زما یوه پوښتنه ځواب شوه، هغه سړی ځنګله ته د ښکار په نیت راغلی و. خو لا مې نورې پوښتنې په ذهن کې ولاړې وې.
په بله صحنه کې د کورنۍ غړي د خیمې د درولو لپاره د مناسب ځای په لټه کې ول، دوی د ګڼو ونو په مینځ کې یو هوار وړوکی چمن وموند، د ا وخت دیوه هلک تر مخ یوه تېزه رڼا تېره شوه، دی وارخطا شو، مور ته یې وویل، خو هغې وخندل، خیال او وهم یې وباله، خپل زوی ته یې ډاډ ورکړ چې هیڅ خبره نشته.
دلته زما یوه بله پوښتنه هم ځواب شوه. هر څه چې وي، خو د پیل په یوه دقیقه کې چې ما کوم سړی ولید، له انسانه او یا هم له کوم ځناوره نه وو وېرېدلی، دا بل څه و.
د سپوږمۍ په رڼا کې یوه خړه ښېمه ولاړه وه، چارچاپېره یې هسکې ونې ښکارېدلې، ناڅاپه د خېمې پر ټاټ یو څه ولګېدل، وړې نجلۍ چیغه کړه، په خیمه کې څراغ بل شو، ټول د باندې راووتل، مور د خپلې ماشومې لور مخې ته ودرېده، د خیمې پر ټاټ وینې روانې وې، لاندې پر شنه چمن د بنیادم لاس پروت و.
ما د لستوني د ټوټې له رنګه و پېژاند چې لاس د هغه سړی دی چې د فلم په لومړۍ یوه دقیقه کې مې لیدلی و. بله پوښتنه مې هم ځواب شوه، سړی مړ و.
فلم تر پایه له تلوسې ځخه ډک و، مور او پلار په مرموزه توګه وژل کیږي، اولادونه ستونزې وینې، هره نوې صحنه نوې پوښتنې پیدا کوي او تر پا یه مې له ذهن څخه په نوبت یوه یوه پوښتنه وځي.
د فلم وروستۍ صحنه روښانوي چې دا قتلونه د څه لپاره وو او چا تر سره کول.
د ځنګله اروا چې د یوې لویې ونې په اره شوې مونډه کې اوسېده، وخت په

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت د باندي راوته او له هغو انسانانو څخه یې غچ اخیست چې په بېرحمۍ سره یې د ځنګله ونې و هلې او حیوانات یې ښکار کول.
زما ټولې پوښتنې حل شوې او د فلم د مینځ پېښو او تلوسې هم تر پایه تلویزیون ته کینولم.
په لنډه کیسه کې هم تلوسه همداسې ساتلی شو. غوټه باید ورو ورو وسپړو، یوه یوه پوښتنه ځواب کړو او لوستونکی د کیسې لوستلو ته تر پایه اړ باسو.
یو بل مثال:
یو سړی له کاروانه پاتې شوی و، دښته وه، ګرمي وه، نږدې و چې له تندې مړ شي، پر آس سپور یو بل تن پرې ورپېښ شو، د آس پر زین پورې د اوبو یوه پتک ټال خوړ، مړژواندي سړي د اوبو خواست وکړ، خو سپور ورته وویل چې دی په خپله اوږد منزل په مخکې لري، اوبه نه شي ور کولای.
تږي سړي یو پتک اوبه د سروزرو د زرو سیکو په بدل کې ورنه وغوښت، ویې ویل چې د ه ته به هغه ورانه ور وښيي چې هلته زر سیکې ښخې دي، سړي ور سره ومنله، خو پتک یې یو دم ور نه کړ، په لاره کې به یې تږي ته یو یو غوړپ او به ور کولې خو ژوندی پاتې شي او کله چې ټاکلي ځای ته ورسېدل، تږي له اوبو ډک پتک تر لاسه کړ او سپور هم له زرو سکو ډکه کڅوړه په زین پورې وتړله.
که پر آس سپور سړي په پیل کې تږي ته سلامت پتک ور کړی وای، نو د تږي تنده ماتېدله، شاید له خپلې خبرې اوښتی وای او د سیکو تر ځایه نه وای ور سره تللی، خو د سپور کمال دا و چې تږی یې تر پایه هماغسې تږی وساته ، ده ته یې د ژوندي پاتې کېدو لپاره یو یو غوړپ اوبه ورکولې او کله چې یې وخت را ورسېداو خپل هدف یې تر لاسه کړ، بیا یې ټول پتک ور وسپاره او د تږي تنده ماته شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکوال هم باید لوستونکي ته یو یو غوړپ اوبه ورکړي او تر پایه یې تږی وساتي. دی باید یو رهبري کوونکی مهارت ولري، داسي چې د اصلي غوټې تر سپړلو پورې په لاره کې ځینې نورې موانع هم پیدا کړي او لوستونکی اړباسي چې تر دغو خنډونو تېر شي.

که اصلي غوټه د کیسې په مینځ او یا هم تر پای مخکې وسپړل شي، نو بیا د لوستونکي تنده ماته شوه، وروسته له هغه که هر څه لیکو، په حقیقت کې به اضافه خبرې وې.

یوه کیسه هغه وخت ختمه ده ، چې اصلي غوټه وسپړل شي. په بله مانا د اصلي غوټې سپړل یا د راز څرګندول د کیسې پای دی. نو ځکه د کیسې په منځ کې تلوسه، په وار سره یوه یوه پوښتنه ځوابول او تر پایه د اصلي غوټې ساتل ضروري دي.

خو مهمه دا ده چې ا صلي غوټه باید په منطقي توګه وساتو، لوستونکی باید فکر و نه کړي، چې لیکوال په لوی لاس یو څه رانه پټوي. که لیکوال د کیسې له کرکټرونو سره ځنګ په ځنګ لاړ شي،له پېښو او زمان سره یو ځای حرکت وکړي او تر کرکټرونو مخکې ګام وا نه خلي، نو بیا لوستونکي ته هم د یو څه د پټولو فکر نه پیدا کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې پای او تلوسه

فکر وکړئ، ایا تر اوسه مو داسې لنډې کیسې لوستې چې په پای یې نه یاست پوهیدلي؟
د ځینو کیسو پای ګنګ وي، لوستونکی نه پوهیږي چې د لیکوال هدف څه و، اصلي کرکټر څه وکړل؟ غوټه څنګه وسپړل شوه؟
ما ډېرې داسې لنډې کیسې لوستې، چې په پیل کې یې خوند راکړی، وروسته یې هم د بل مضمون لوستلو ته نه یم پرېښی، خو په ورستیو کرښو یې نه یم پوهیدلی.
که کیسه هر څومره خوږه لیکل شوې وي، خو پای یې ناڅرګند وي، لوستونکي به خوند ترې وانه خلي.
خو د کیسې په پای کې هم باید دومره زور وي چې لوستونکی د کیسې له لوستلو وروسته فکر کولو ته وهڅوي، او کیسه یې په ذهن کې پاتې شي.
بله دا چې د کیسې اصلي غوټه باید تر پایه وساتل شي او د کیسې په وروستی برخه کې وسپړل شي، ځکه کیسه هغه وخت ختمه ده، چې اصلي غوټه وسپړل شي، وروسته چې هر څه لیکو، اضافه خبرې دي، نه لوستونکی خوند ترې اخیستی شي او نه هم د ښې کیسې په چوکاټ کې ځای ورکولای شو.
ښه پای هغه دی چې د لوستونکي د وړاندوینې خلاف وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کرکټرونه

هره کیسه کرکټرونه لري، خو په دوی کې یو او یا هم کله کله دوه مرکزي کرکټرونه وي.
کیسو ته هر ډول کرکټر ټاکلی شو، انسان، حیوان او یا هم غیر ژوندي موجودات.
د کرکټرونو ټاکل د کیسې په موضوع پورې تړلي دي، خو مخکې تر دې چې کیسې ته کرکټر وټاکو، لومړی یې باید پدې اړه فکر وکړو:
۱_زموږ مرکزي کرکټر څوک دی؟
۲_څه ډول څېره لري؟
۲_څه یې خوښېږي او له څه نه یې بد راځي؟
۴_شخصیت یې څه ډول دی؟
کله چې مو مرکزي کرکټرله هر اړخه په ذهن کې جوړ او قانع شوئ، قلم او کاغذ را واخلئ او د هغه د نوم تر څنګ، د هغه ځینې مهمې ځانګړنې هم ولیکئ.
د دې کار ګټې څه دي؟
تېر کال مې یو ناول لوست، څو پاڼې لا پاتې وې چې یودم په کیسه کې داسې یو نوی نوم راڅرګند شو، چې نه مخکې زمینه سازي ورته شوې وه او نه یې هم په کیسې پورې اړه درلوده، یو ناڅاپه له اسمانه راولوېد او په کیسه کې یې د مرکزي کرکټر ځای ونیو، دوو_دریو پاڼو ستړی کړم، خو وروسته مالومه شوه چې دا هماغه د کیسې مرکزي کرکټر دی، یوازې نوم یې بدل شوی و.
که د ناول لیکوال د کرکټرونو د خصوصیاتو لیست لرلی، فکر نه کوم چې دومره لویه تېروتنه به ترې شوې وای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لیکلې بڼه د کرکټرونو د خصوصیاتو درلودل، په منطقي توګه د کیسې په لیکلوکې مرسته راسره کوي، د مثال په توګه:
موضوع مو وټاکله، غواړو چې کیسه پرې ولیکو، مرکزي کرکټر یې هم احمد نومیږي. لیکو !

نوم	:	احمد
سن	:	پنځوس کلن
مدني حالت	:	متاهل
زده کړه	:	نالوستی
اولادونه	:	پنځه (درې لونې، دوه زامن)
کسب	:	بزګر
د اوسېدو ځای	:	کلی
ظاهري بڼه	:	ډنګر، له ونې ټیټ، اوږده ږیره، پکه ککرۍ،

لمر سوځولی مخ، ځړېدلې سترګې، پر تندي د کالداني نښه، له سپږمو راوتلې اوږده ویښتان، زیږه لاسونه....
رواني خصوصیات: عاجز، بې زړه، د حوصلې خاوند، له بدو لیرې، دینداره، د سختیو په وړاندې زغم لرونکی، په هره خبره کې د (خوار مه شې) تکیه کلام ....
او ځینې نور ټکي...
که دا لیست راسره وي، نو هیڅکله به د احمد نوم راڅخه بدل نه شي. احمد به په طبیعي توګه د کیسې تر پایه د یوه پنځوس کلن سړي په قالب کې اچوو (خویونه، عادتونه به یې همدې عمر ته مناسب وي). دی به کله هم په دې پسې ونه ګرځي چې د اولادونو د نه درلودلو په پلمه دوهم واده ته زړه ښه کړي، احمد یو نالوستی بزګردی، د کرکیلې په کارونو ښه پوهیږي، د کیسې تر پایه به نه (

(c) ketabton.com: The Digital Library

معلم) شي او نه هم(ډاکټر). ژبه به يې هم د يوه کليوال بزګر په څېر کليوالي وي، هيڅکله به(د کور ودان) پرځای (مننه) ونه وايي....
د احمد ککرۍ پکه ده، د کيسې تر پايه کاکل نه شي پرېښودلی، دی عاجز او ډارن دی، بد نه خوښوي، ځکه به تر خپله وسه د کلي له ملک سره بدۍ ته زړه ښه نه کړي.
احمد پنځه وخته په ملا پسې درېږي، دا منطقي نه ده چې له کوم قانع کوونکي دليله پرته، د سهار په اته بجې له خوبه راپورته شي.
او داسي نور..
که موږ د احمد په اړه مخکې له مخکې مالومات ولرو او مهم خصوصيات يې را مالوم وي، احمد به په کيسه کې يوازې په هماغه مخکې ترمخکې ټاکل شوي قالب کې راګرځي، په دې توګه به د احمد کړه وړه او نورې ځانګړنې منطقي او د ليکوال په واک کې وي، لوستونکی به دا نه وايي چې نه، احمد د دې کار وړ نه دی او يا هم دا کار نه شي کولای.
که د کرکټر خصوصيات ولرو، دا به راته روښانه وي چې ايا زموږ ټاکلی کرکټر د دې توان لري چې د کيسې هدف تر لاسه کړي؟ ايا په منطقي لارو خپل هدف ته رسيدی شي؟ ايا د کيسې د هدف د تر لاسه کولو لپاره مو وړ (مناسب) کرکټر غوره کړی او که نه؟
مخکې له مخکې ليکلي خصوصيات، دغو ټولو پوښتنو ته ځوابونه وايي، ليکوال نه پرېږدي چې وروسته له ستونزو سره مخ شي او يا هم کيسه له منطقي پلوه کمزورې کړي.
مخکې له مخکې د کرکټرونو خصوصيات ليکل د دې لامل کيږي، چې کرکټر د لوستونکو لپاره واقعي وبريښي، علت دا دی چې کرکټر په منطقي توګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

معرفي کيږي او لوستونکی د هغه په کړو وړو باور کوي او ريښتينی ورته ښکاري.
که وغواړو چې کرکټر لا ښه وپيژنو ، د کرکټر له خصوصياتو سره بايد په يوه جمله کې د هغه هدف هم وليکو:
د بېلګې په توګه:
احمد: احمد په کيسه کې د دي با عث ګرځي چې مينه او زغم په کرکه او بې حوصله توب برياليی کړي.
که د کرکټر له خصوصياتو سره دا جمله ليکلې وي، احمد به د کيسې تر پايه زغم ولري، دی به په طبيعي توګه هرې ناخوالې ته په مينه ځواب وايي او د نورو کينې به په صبر او حوصله ځوابوي.
په دې توګه به په کرکټر کې ناڅاپي او غير منطقي بدلون نه راځي، داسې به نه وي چې په پيل کې مينه ناک وي، خو څو پاڼې وروسته له دليله پرته په ظالم او کينه ګر انسان بدل شي، دی به د ليکوال له غوښتني سره سم په منطقي توګه خپل هدف ته ورسيږي او هيڅکله به داسې څه ونه کړي چې له مينې او حوصلې سره په ټکر کې وي.
له مرکزي کرکټر څخه پرته نورو کرکټرونو ته هم مخکې له مخکې د داډول خصوصياتو ټاکل ښه دي، که ليکوال د کيسې د ليکلو پر مهال کله کله ورته وګوري ، د کرکټرونو له خويونو ، خواصو او ان خبرو سره عادت پيدا کوي، هر حرکت به يې د دوی په واک کې وي او په پای کې به خيالي کرکټر نه بلکې يو واقعي انسان ورته ښکاري، داسې احساس به کوي لکه په ريښتينې توګه چې له دغو کسانو سره مخامخ شوی وي، هغوی پيژني، خبرې يې ورسره کړې وي او ډېر رازونه يې ور مالوم وي، ځکه ځينې لنډې کيسې څو مخه ليکل کيږي او د کيسو تر پايه به د کرکټر ټول خصوصيات د ليکوال په ذهن کې ناست وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لنډې کيسې لپاره د کرکټرونو لنډ خصوصيات کافي دي، خو که ناول ليکو د هر کرکټر په اړه بايد مخکې له مخکې ډېر څه وليکل شي، ځيني ليکوالان د ناول لپاره د کرکټرونو ټول کردار، پېښې ، ستونزې...مخکې له مخکې ليکي او ځو مخه پرې ډکوي، که ساده ووايو ،مخکې له مخکې په لنډه توګه د کرکټر کيسه او په ناول کې رولونه، ناکامي او بريالتوب د کاغذ پر مخ راوړي چې ديته ستوري لاين وايي.
د کرکټر په اړه بله مهمه خبره دا ده چې ليکوال بايد د کرکټرونو له روح او روان څخه خبر وي، د هغه خويونه ور مالوم وي او د دې په اړه مالومات ولري چې له څه سره مينه لري، څه وخت غوسه ورځي او په څه شي خوشاله کيږي.
بريالی ليکوال په کرکټر کښنه کې ډېر زيار باسي، دی کرکټر تر هغو په ذهن کې اړوي را اوړي چې له خيالي کرکټر څخه ژوندی موجود جوړ کړي، د هغه له ظاهري او باطني جوړښت سره اشنا شي او وروسته يې په داستان کې ولوبوي.
په بله مانا ، لومړی کرکټر ژوندی کړه، له هغه سره خبرې وکړه، په خوی او عادت يې پوه شه او وروسته که بيا په کيسه کې ستاسې له خوښې سره سم لوبيدای شوای او ټاکلي رول ته مناسب وي، ځای ورکړئ.
موږ بايد هڅه وکړو چې کيسې ته د اړتيا پر بنسټ کرکټرونه وټاکو ، ځکه لنډه کيسه ډېرو کرکټرونو ته اړتيا نه لري، د اړتيا په اندازه د کرکټرونو ټاکل د دی لامل ګرځي چې کيسه په طبيعي توګه وغځيږي او له اضافه خبرو مخنيوی وشي.
موږ هره ورځ له ډېرو خلکو سره مخامخ کيږو ، خو دوه کسه کټ مټ په يوه خبره او يو رنګه خويونو نه شو موندلی، په کرکټر جوړونه کې هم بايد دې ټکي ته پام وکړو ، زموږ هر کرکټر بايد له بل يوه څخه بېل وي، بېله خبره ولري او عادتونه يې سره نږدې نه وي. دا کار په طبيعي توګه د کرکټرونو په جوړونه کې نوښت

(c) ketabton.com: The Digital Library

راولي او لوستونکی په خپل ذهن کې له مختلفو څېرو او خويونو سره مخامخ کيږي.
بله خبره دا چې د کرکټر لپاره هيڅوخت خيالي څېره او خيالي عادتونه مه ټاکئ، د بېلګې په توګه: د يوې کيسې کرکټر مو يو سوالګر دی، فکر وکړئ، تاسو به په ژوند کې ډېر سوالګر ليدلي وي، له ډېرو سره به مو تر خپله وسه مرسته کړې وي او د ځينو تر مخ به ښويه تېر شوي ياست، خو په دغو ټولو کې به داسې سوالګر هم و چې د پنځو افغانيو پر ځای مو د شلو او يا هم د پنځوسو نوټ ورته نيولی وي، ولې؟
يا به د هغه ظاهري خوارې څېرې او خيرن شلېدلي لباس دردولي ياست او يا به هم هماغه سوالګر د خواست په چل ښه پوهېده، په سوالګر کې به يو څه و چې ستا پام يې د ځان خواته وراړولی و، که نه نو يا به ښويه ترې تېر شوی وې او يا به دې هم جېبونه په ماتو روپو پسې لټول.
کيسې ته هم همدغه سوالګر وټاکئ ، هماغه خويونه، عادتونه او خواره څېره ورکړئ چې تاسې په واقعي ژوند کې ورسره مخامخ شوی يئ، که دې لوڅې پښې ليدلی وي، چپلکې مه ور په پښو کوه، مچان مه ترې شړه او د هغه لوڅو اوږو ته واسکټ مه وراغونده. هماغسې کرکټر جوړ کړه لکه تا چې په واقعي ژوند کې ليدلی وي، ان که دې د خواست پر مهال د هغه ترحم پاروونکي کلمات په ياد وي، ستا کرکټر هم بايد هماغه توري په خوله راوړي.
دا يوائې يو مثال و، کله چې موږ کرکټر جوړوو، جوړ شوی کرکټر بايد د هغه چا په قالب کې واچوو، چې موږ په واقعي ژوند کې ليدلی وي، خبرې مو ورسره کړې وي، خوی، عادت او څېره يې را مالومه وي، که داسې وکړو نو موږ به په ريښتيني توګه د کرکټر روح ته ور ننوتي يو او يو کامیابه کرکټر به مو انځور کړی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه_ اته کاله مخکې مې د فرانسوي لیکوال ویکتور هوګو، (بینوایان) ناول ولوست، مرکزي کرکټر یې ژان والژان نومیده، ژان والژان په پیل کې غل او مجرم و، خو وروسته یوې قوي پیښې د ده ژوند ور بدل کړ، دی په یوه مهربانه انسان بدل شو، تل به یې هڅه کوله چې نورو ته ګټه ور ورسوي، خو بیا هم ټولنې په سپکه سترګه ورته کتل او د (ژاور) په نوم د پولیسو د یوه افسر تر تعقیب لاندې و....

په دې کتاب کې د داستان مرکزي کرکټر (ژان والژان) دومره ژوندی انځور شوی چې د ده سختیو ته مې څو ځله اوښکې تویې کړې، فکر مې نه کاوه چې دا به یو خیالي کرکټر وي، د ده هرې بریا ته به خوشاله وم او په هره ناکامۍ یې ځوریدلم.

مثبت او منفي، دواړه کرکټرونه باید دومره ژوندي وي چې د لوستونکي په زړه او دماغ کې ځای ونیسي، د مثبت کرکټر هره کامیابي باید د لوستونکي لپاره د هغه خپله کامیابي وي، د هغه په خوشالۍ خوشاله شي او د ستونزو پر مهال په زړه کې د حل لارې ورته ولټوي، خو د منفي کرکټر له جرم او جنایت څخه کرکه وکړي او د هغه ضد وي.

ما ډېرې داسې کیسې لوستې دي چې خان او ملک تر اندازې چاغ، خشن او بدشکله پکې معرفي شویدي، علت یې دا دی چې ځینې لیکوالان د کرکټرونو په جوړولو کې زحمت نه ګالي، د نورو کرکټرونه را اخلي او څه چې یې د بل په کیسه کې لوستي وي، دی هم خپل کرکټر ته هماغه څېره ورکوي، حال دا چې ډېر خانان او ملکان شته چې جذابه څېره لري، له زړونو هم نرم او مهربانه دي.

ځکه نو د کرکټرونو څېرې، خویونه او عادتونه باید توپیر سره ولري، موږ باید په خپله کرکټر جوړ کړو، نه دا چې د نورو تیاره مړی راواخلو او داسې وښیو چې دا زموږ د خپل زحمت نتیجه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله مهمه موضوع د کرکټر بدلون دی، که غواړو چې یو کرکټر ته بدلون ورکړو، دا بدلون باید منطقي وي، داسې نه چې د لسو تنو قاتل، ناڅاپه له قوي دلیله پرته توبه وباسي او په یوه مهربان انسان بدل شي.
کیسه له کرکټره پرته نه لیکل کیږي، ځکه نو باید د کرکټرونو په جوړولو کې بیړه ونه کړو، زیار وباسو او کله چې ژوندي شول، په حرکت راغلل،او زموږ په ذهن کې یې ځای ونیو، وروسته په کیسه کې ځای ورکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې ژبه

زما د لنډو کیسو لومړۍ ټولګه "سره سیلۍ" نومیږي. دا کتاب اوه _ اته کاله مخکې چاپ شو، ځینو کسانو ولوست، را یاده یې کړه چې کیسې یې بدې نه دي، هدف لري. تصویرونه هم په زړه پوري دي، خو په ځینو ټکو یې نه دي پوهېدلي.

هغه وخت مې دا خبره زړه ته نه لوېده، په ژبه کې مې کوم مشکل نه لید، هره کرښه او هره کلمه واضح راته ښکارېده، خو وروسته مې پام شو، چې دوی په حقه ول، ما په کیسو کې ځینې داسې کلمات را اخیستي وو چې یوازې زه او د غزنې د قره باغ ځینې او سیدونکي پرې پوهېدل.

که مور هر څومره زړه راکښونکې موضوع ولرو او د کیسې په ټولو اړخونو پوه یو، خو چې د ویلو چل یې نه وي را معلوم، نه به په خپله له کیسې څخه خوند واخلو او نه به هم لوستونکو ته په زړه پوري وي.

ځکه نو د کیسې ژبه ډېره مهمه ده.

۱_ د ژبې ساده والی:

یوه ملګرې مې د یوې کیسې موضوع پیدا کړې وه، مخکې تر لیکلو یې راته وویله، په ویلو کې یې خوند پروت و، خو کله چې مې په مجله کې د همدې کیسې لیکلې بڼه ولوستله، دومره پیچلې کلمات یې پکې را اخیستې ول چې لوستلو یې د زړه زور غوښت.

تلیفون مې ورته وکړ، دلیل یې دا و چې لیکل باید تر ویلو توپیر ولري.

ما ته هغه د شپون صاحب خبره را په زړه شوه: " مور نثر وایو، اورو یې، خو لیکلی یې نه شو. "

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځيني ليکوالان چې څه ليکي، د ليکلو لپاره په پېچلو کلماتو او اصطلاحاتو پسې ګرځي، کتابونه پسې ګوري او له نورو څخه پوښتنې کوي. دوی په دې فکر کې دي چې مغلق او پيچلي کلمات کيسه او يا هم کومه بله ليکنه پياوړې کوي او په دې سره پخپله ليکوال پوه او د ډېرې مطالعې خاوند ښکاري، خوپوښتنه داده چې موږ د چا له پاره کيسه او يا هم کومه بله ليکنه ليکو؟ ايا هغوی په دا ډول پېچلو کلماتو پوهيږي؟ ايا د مغلقو تورو کارول هنر دی؟

زموږ په کلي کې يو سپين ږيری و، ده په ځوانۍ کې ماموريت درلود ، ان د زړښت تر مهاله يې په ژبه ډېر داسې کلمات راوړل چې نورو ته به د پوهاوي وړ نه ول، وروسته د " مامور لغت پران " په نوم مشهور شو، خو ده به ويل: " داخلک ملامت نه دي. مکتب يې نه دی ويلی. "

که موږ د خلکو لپاره ليکل کوو، ژبه موهم بايد د هغوی لپاره وي. هنر هم په ساده ژبه کې دی، اوسني ادبيات ساده ژبه خوښوي، داسې ژبه چې له ساده والي سره سره د ليکوالۍ هنر هم پکې پروت وي، هنر په پېچلو لغاتو او اصطلاحاتو کې نه دی، هنر نور اړخونه لري چې ژبې ته خوند وربخښي او يو عمده لامل يې د ژبې ساده والی دی.

د ژبې ساده والی دا مانا نه لري چې څه وايو، هغه ټول بايد د کاغذ پرمخ هم راوړو، بلکې هدف مو د جملو په بسته بندۍ او د لغاتو او اصطلاحاتو په کارولو کې دی.

شايد زما دا خبره د ځينو لوستونکو خوښه نه شي، خو ډېر پښتنانه د "ټولټاکنو " کلمه نه پيژني، دوی يې انتخابات بولي، د " ښونځی " " ټولګی) " او " ښونکی " له کلماتو سره هم نا اشنا دي، د " مکتب " " صنف " او " معلم " په نومونو يې يادوي. موږ بايد په هغه ژبه کيسه و ليکو چې خلک خبرې پرې کوي، ورباندې پوهيږي او ورته روښانه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ـ په لنډو فاصلو کې د یورنګه تورو او فعلونو کارول:
تېر کال مې د یوه لیکوال پر یوه کیسه باندې نظر څرګند کړ، د نقد یوه برخه د تورو او کلماتو د کارولو په اړه وه، غواړم چې د موضوع د لا روښانتیا لپاره د هماغه کیسې ځینې برخې را واخلم.
په لومړیو دوو پاراګرافونو کې دوه ځایه لیکل شوي وو: " قلم یې راواخیست ، کاغذ یې راواخیست "
په دومره لنډه فاصله کې دوه ځایه د "راواخیست" کلمه ښه نه راځي، که یو ځل "راواخیست "لیکو، دوهم ځل باید په یوه بل فعل پسې وګرځو، مثلا "کاغذ ته یې لاس کړ".
بل ځای داسې لیکل شوېدي "تر لیکلو کرښو لاندې یې هسې ګډې وډې کرښې وایستلې، د کرښو تر څنګ یې یوه غټه سترګه انځور کړه..."
په لنډه فاصله کې درې ځایه د "کرښې" توری راغلی دی.
دلته که یو ځای کرښه لیکو، بل ځای لیکه ښه راځي، دربیم ټکي ته هیڅ اړتیانه پیدا کیږي.
" د کرښو تر څنګ یې یوه غټه سترګه انځور کړه " که داسې ولیکو(ترڅنګ یې یوه غټه سترګه انځور کړه " هماغه مانا ورکوي. خپله د "څنګ " توری، هماغه د "کرښې " ترڅنګ رابښيي.
بله جمله:
" کتابچه یې له نورو کتابونو سره په پلاستیکي پاکټ کې کېښوده او په هغه ځوکۍ کې یې کېښوده چې څو شیبې مخکې نصیر ناست و..."

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته د لومړي " په پاکټ کې کېښوده " پر ځای " په پاکټ کې واچوله " ښه راځي، په دې توګه به مو په لنډه فاصله کې دوه ځایه د "کېښوده " کلیمه نه وی کارولې.

بل ځای لیکل شوي دي " یو ځل بیا د نصیر سترګو ته ځیره شوه، دومره ورته ځیره شوه... "

دلته که لومړی " وکتل " راشي، له یورنګه والي څخه یې ژغورې.

بل ځای: " فریبا تر پښو لاندې ځمکې ته کتل، تر ژبه لاندې یې وویل... "

دوه ځله د لاندې کلیمه راغلې، " فریبا تر پښو لاندې ځمکې ته کتل "دلته د لاندې ټکی اضافه دی،که ساده ولیکو "فریبا ځمکې ته کتل " هماغه مفهوم لري، که فریبا پر ځمکه پل ایښی وی، بیا څنګه تر پښو لاندې ځمکې ته ګوري ! ! !

بله جمله: "ډېره ډېره مننه، د تابلو او کتابچې په خاطر ځانته مننه کوم. "

که یو ځای مننه لیکو، بل ځای د مننې پر ځای کوم بل توری کارولی شو. "کور ودان، ژوندی اوسې یا داسې نور ".

بل ځای " فریبا یې لاس په لاس کې ونیو " که ولیکو: " فریبا یې لاس ونیو " هماغه مانا او هماغه تصویر لري. ځکه نیول د لاس په واسطه تر سره کیږي.

بله جمله " د مریم ښکلیو سترګو ته یې وکتل، هغې هم ورته وکتل... "که ولیکو: " هغې هم سترګې ور واړولې "نو په لنډه فاصله کې به دوه ځایه د "وکتل " ټکی نه وي راغلی.

بل ځای " نور هم انځور ته نږدې شو، ښه ورته ځیر شو "

داسې لیکلی شو " نور هم انځور ته نږدې شو، په ځیر یې ورته وکتل " په دې توګه یو ځای د " شو " ټکی کمېدی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کیسه کې داسې ډېر یو رنګه توري وو چې په لنډو فاصلو کې سره راغلې دي، دا په مفهوم او مانا کې کوم بدلون نه راولي، ټولو ته د پوهاوي وړ دي او د عادي لوستونکو دومره پام هم نه وراوړي، خو توري او کلمات د ښنتو په څېر دي، که په یوه دېوال کې یوه ښنته راوتلي وي او یاهم په خپل مناسب ځای نه وي ابېنوډل شوي، ټول دېوال بد ښکاري،ځکه نو په هره لیکنه کې د تورو او کلماتو ټاکل او مناسب ځای ته دقت په کار دی.
پښتو یوه غني ژبه ده، یوه شي ته ډېر کلمات لرو، په مختلفو نومونو یې یادولی شو، دا نومونه دومره ګنګ هم نه دي، ټول پرې پوهېدای شي، نو ځکه جمله بندۍ او د کلماتو او فعلونو کارولو ته باید پام وکړو.
که یو ځای لیکو "راته وېي کتل "بل ځای "سترګې یې راواړولې "ښه راځي، "مخ یې راواړاوه "هم همدا مانا ورکوي.
په یوه کیسه کې مې ولوستل: "انځرګل ځوان و، د پلار یو زوی و او له رنګه ښایسته و. "
درې ځایه په لنډه فاصله کې د "و " ټکی راغلی دی. کیدای شي داسې یې ولیکو:
انځرګل ځوان و، پلار یې همدا یو زوی درلود، له رنګه ښایسته ښکارېده.
یا نورې جملې، خو شرط یې دا دی چې په لنډو فاصلو کې یورنګه توري او فعلونه را نه وړو،ځکه د ژبې خوند ته زیان رسوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډيالوګ

ډيالوګ د کرکټرونو خبرو ته وايي، يا به له ځان سره غږيږي او يا هم له نورو سره.
له ډيالوګونو پرته هم کیسه لیکل کیدای شي، خو د خوند له اړخه به کمزورې
وي، ځکه ډيالوګ کیسه ژوندۍ کوي، په حرکت يې راولي او له يورنګه والي
څخه يې ساتي.
د ډيالوګ لیکنې په برخه کې باید ځینې ټکي په پام کې ونیسو.
١ـ جلات خان کلي ته راغی، تر غرمې يې ناروغان وکتل. ماسپښين له کوره
ووت، په پټي کې يې دهقان ولید، ورغی، له سلام وروسته پر پوله ورته
کېناست، دهقان ته يې وکتل، ځمکه يې اړوله، پر سپیره غاړه يې مړې خولې
راماتې وې...
جلات خان وویل:
ـ ولې له نوې زراعتي ټکنالوژۍ څخه استفاده نه کوې؟
دهقان پر خپل تندي لستونی تېر کړ، په خندا يې وویل:
ـ ډاکټر صاحب! نوې زراعتي ټکنالوژي پیسو ته ضرورت لري، زموږ اقتصاد
ډېر کمزوری دی. تراکتور او نور عصري زراعتي وسایل نه شو اخیستلای.
دې ډيالوګونو مو په ذهن کې کومې پوښتنې را ولاړې کړې؟
بېرته به د ډاکټر خبرې ته راوګرځو:
ـ ولې له نوې زراعتي تګنالوژۍ څخه استفاده نه کوې؟
جلات خان ډاکټر دی، په ښار کې يې پوهنتو ن ویلی او ډېر کم کلي ته راځي. د
ده له خولې د ټکنالوژۍ ټکی بد نه ښکاري، له منطقي اړخه هم کومه ستونزه نه
لري، ځکه دی لوستی دی او په داسې محیط کې يې زده کړه کړې چې هلته يې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

(ټکنالوژۍ) په څېر نور ډېر پيچلي کلمات او لغتونه اوريدلي او د ده په ذهن کې ناست دي.
اوس به د د هقان خبره راواخلو:
ـ ډاکټر صاحب ! نوې زراعتي ټکنالوژي پيسو ته ضرورت لري، زموږ اقتصاد ډېر کمزوری دی. تراکتور او نور عصري زراعتي وسايل نه شو اخيستلای.
دا ډيالوګ د مانا او ګرامر له اړخه کومه ستونزه نه لري، خو زموږ ډېره برخه دهقانان نالوستي دي، ټول عمر يې د پټيو په اړولو او زراعتي کارونو کې تېرېږي، نه يې د ټکنالوژۍ نوم اوريد لی او نه يې هم په مانا پوهيږي. نو د يوه دهقان له خولې د دارنګه کلماتو راوتل له منطقي پلوه د باور وړ نه دي. که يو لوستی کس له دهقان څخه وپوښتي:
ـ ولې له نوې زراعتي ټکنالوژۍ څخه استفاده نه کوې؟
د دهقان لومړی پوښتنه به دا وي؟
ـ څه؟
لوستی کس اړ دی چې د نوې زراعتي تکنالوژۍ په اړه لنډ توضيحات ورکړي.
ـ يعني، تراکتور، ټريشر، د غنمو د ريبلو ماشينونه....
دهقان په ساده ژبه ځواب ورکوي:
ـ ډاکټر صيب ! دا شيان پيسې غواړي، موږ د بيګاه نه لرو، ټريکټر او نور ماشينونه نه شو اخيستلای.
له دې مثال څخه هدف دا دی چې په کيسه کې بايد هر څوک له خپلې پوهې او ټولنيز موقف سره سم وغږيږي. ان د دوی له ډيالوګونو څخه هم بايد د دوی سويه مالومه شي او خپل کرکټر داسي وغږيږي چې خبرې او مالومات يې د دوی له پوهې او ټولنيز ژوند سره سم وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ـ په ډیالوګونو کې باید د تکراري خبرو مخه ونیسو.
احمد:
ـ په کور کې څه خبرې وې؟
محمود:
ـ په کور کې کراره کراري وه.
دوهم ډیالوک "په کور کې " د لومړي ډیالوګ تکرار دی.
لیکو:
ـ کراره کراري وه.
لوستونکی پوهیږي چې هدف "کور " دی، ځکه په لومړي ډیالوګ کې یاد شوی، نو له تکرار څخه یې باید ډډه وکړو.

۳ـ یو مثال:
احمد: څنګه ! زموږ سیمه دې خوښه شوه؟
محمود: هو والله ! سیبانو یې ډېر خوند راکو.
احمد: ګرمي نه ده؟
محمود. یه !
فکر وکړئ ! محمود به د کوم ځای وي؟
د کندهار د ځینو سیمو اوسیدونکي "منې " د " سیبانو " په نوم پېژني او د " نه " پر ځای "یه " وایي.
دلته د دې یادونه ونه شوه چې محمود د کوم ځای اوسیدونکی دی، خو د هغه له لهجې څخه پوه شوو چې په کندهار پورې اړه لري.
په ډیالوګونو کې د هرې سیمې اوسیدونکي باید د هغوی په خپله ژبه وغږوو.
دا کار کیسې ته خوند وربخښي او د کیسې منطق پیاوړی کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاید پوښتنه پیدا شي چې ډېر کلمات او اصطلاحات عام فهمه نه دي، یوا ځې په یوې سیمې پورې اړه لري او ټول لوستونکي نه پرې پوهیږي.
که موږ کومه مقاله ، د مکتب کتابونه او یا هم تحقیقي رپوټ لیکو، نو د سیمه ییزو کلماتو او اصطلاحاتو راوړل به مناسب نه وي، خو ادبي لیکنې داسې نه دي، ادبي لیکنې هغه وخت خوندورې راځي چې نوي کلمات او اصطلاحات ولري، نویو سیمو ته مو ورولې او له نویو لهجو، تصویرونو او رواجونو سره مو اشنا کړي.
خو شرط یې دا دی چې د نویو نومونو، کلماتو او اصطلاحاتو تر څنګ باید په قوسونو کې د دغو کلماتو او اصطلاحاتو هغه نومونه هم ولیکو چې د هرې سیمې لوستونکو ته د پوهاوي وړ وي.
۴: د شخړو او جدي موضوعاتو په بیانولو کې مقابل کس په طبیعي توګه زموږ په خبرو کې رالویږي، دی دومره صبر نه کوي چې زموږ خبرې خلاصې شي او دی د خبرو وار ونیسي. نو کله کله په کیسه کې د ډیالوګونو قطع کول او په خبرو کې د مقابل لورې ورلوبدل طبیعي ده او باید په ډیالوګونو کې په پام کې ونیول شي.
مثلا:
احمد غواړي ښار ته لاړ شي، دی د کرایي موټر د مخې په سیټ کې ناست دی، محمود راځي او ورته وایي چې د مخې سیټ ده نیولی.
محمود: وه وروره، دا ځادر نه وینې ! دا مې ځکه د مخې په سیټ کې ایښی چې دا ځای زما دی.
احمد: ته تر اوسه چېرته وې، ما دا ځای تر تا مخکې نیولی، زه خو څه مفت نه ځم، کرایه ورکوم، د شا سیټونه خالي دي، ځه با با خپل کار دې کوه ! والله که مې د تا پلار له دې ځایه جګ کې....

(c) ketabton.com: The Digital Library

په طبیعي توګه محمود د مقابل لورې اوږدې خبرې نه اوري، ځکه دی د احمد په لومړنۍ جدي خبره عکس العمل ښکاره کوي، لکچر ته یې نه پرېږدې او د هغه په خبره کې ورلوېږي.

محمود : وه وروره، دا څادر نه وینې ! دا مې ځکه د مخې په سیټ کې ایښی چې دا ځای زما دی.

احمد: د شا سیټونه خالي دي، ته کولی شې چې هلته کینې

محمود: ولې ! ته تر ما ښه ځوان یې !

احمد: ته تر اوسه چېرته وې، ما دا ځای تر تا مخکې نیولی

محمود: نو ته ړوند یې، څادر نه وینې !

احمد: زه خو څه مفت نه ځم، کرایه ورکوم...

محمود: په خبره نه پوهیږې !

احمد: والله که مې د تا پلار له دې ځایه جګ کې.

محمود: پلار ته مه تېرېږه، اوس به مالومه شي چې سیټ د چا دی.

خو کله کله د ضرورت له مخې یو څوک باید اوږدې خبرې وکړي. د بیلګې په توګه که یو په خبره پوه سپین ږیری یا عالم نصیحت کوي او یا هم کوم استاد درس تشریح کوي، له منطقي پلوه د هغوی په خبرو کې ورلوېدل طبیعي نه دہ، خو دا ډیالوګ هم د ماتولو لارې لري. دا ډول ډیالوګونه باید په یوه عمل مات شي.

لکه:

استاد وټوخل، د مېز پر سر ایښی ګیلاس یې ورپورته کړ، دوه درې غوړپه اوبه یې تر ستونې تیرې کړې او خپلې خبرې یې پسې وغځولې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵: ډیالوګونه باید لنډ وي، ځکه په عادي ژوند کې څوک اوږدې خبرې نه کوي، له بلې خوا اوږده ډیالوګونه، لوستونکی ستړی کوی، طبیعي نه ښکاري، د کرکټر د پیل جمله یې له یاده وځي او د کیسې خوند له مینځه وړي.

احمد: د ټکسي کرایه لرې؟

محمود: خپل موټر راسره دی.

احمد: لاره خامه ده؟

احمد: هو ! خو ټوله نه.

۶: هیڅکله د ډېرو کرکټرونو خبرې یو ځای مه راوړی،په دې مانا چې ډیالوګونه د لیست په بڼه مه لیکی، ځکه دا کار له لوستونکو لاره ورکوي، دوی نه پوهیږي چې دا خبره د کوم کرکټر له خولې را ووته. خو که د مجبوریت له مخې په کیسه کې تر دوو زیات کرکټرونه غږوو، باید څه وکړو؟

بېلګه:

په یوه کیسه کې څلور کرکټره لرو، دوی ټول پر پوله ناست دي او د وچکالۍ غم ورسره دی..

ــ یاره لکه چې سږ کال وچکالي راغله.

ــ هو ! د کاریزه اوبه هم کمې دي.

ــ څه به کوو ! فصلونه وچ شول.

ــ مه وارخطاه کیږه. ما یې فکر کړی دی.

دا سمه ده چې دا ډیالوګونه هوایي نه راځي، بلکې مخکې له مخکې ویل کیږي چې څوک سره ناست دي او د څه په اړه خبرې کوي، خو له دې سره سره، بیا هم له لوستونکي لاره ورکوي او په دې نه پوهیږي چې کومه خبره د کوم کرکټر ده.

د دې ستونزې د هوارې یوه لاره داده چې کرکټرونه په خپلو خبرو کې د یوبل نومونه واخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ یاره لکه چې سږ کال وچکالي راغله.
ـ احمد رښتیا وايي، د کاریزه اوبه هم کمې دي.
ـمحموده ! څه به کوو ، فصلونه وچ شول !
ـ شریفه ! مه وارخطا کیږه ! ما يې فکر کړی.
که څه هم چې په هر ډیالوګ کې د نومونو یادول ښه نه راځي ، خو بیا هم تر دې غوره ده چې د ډیالوګونو اوږد لیست ولرو او ویونکي مالوم نه وي.
بله لاره:
د ډیالوګونو په مینځ کې د تصویرونو ورکول، کرکټرونه راپېژني.
ـ یاره لکه چې سږ کال وچکالي راغله.
محمود وټوخل، سر يې وخوځاوه، ورو يې وویل:
ـاحمد رښتیا وايي، د کاربزه اوبه هم کمې دي.
شریف مخامخ ولاړې رشقې ته وکتل، ژېړه ورته واېسېده، محمود ته يې مخ ور واړاوه:
ـ څه به کوو؟ فصلونه وچ شول..
ـ مه وارخطا کېږه، ما يې فکر کړی.
او یا هم نورې لارې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تصویر

بیا به د بېنوایان د ناول مثال راوړم.
بېنوایان د فرانسوي لیکوال ویکتور هوګو مشهور ناول دی. کتاب اوه_ اته سوه مخه لري. ما دوه ځله لوستی ، دواړه ځله مې خوند ترې اخیستی، ورته خندلي مې دي، ژړولی یې یم او د اتلسمې پېړۍ فرانسه یې سترګوته راته درولې ده. خو کله مې چې له همدې ناول څخه جوړ شوی فلم وکوت، نه یې وژړولم، نه یې خندا راوسته او نه مې هم هغه خوند پکې وموند چې د کتاب له لوستلو مې اخیستی و.
د ناول او لنډې کیسې د لوستلو پر مهال هر څوک له خپل دید او تصور سره سم تصویر جوړوي. خو فلم داسې نه دی. د فلم تصویر د فلم جوړوونکو له تصور سره سم جوړېږي. په بله مانا ، د فلم تصویر د یوه یا څومحدودو کسانو د ذهن محصول دی. دوی له خپله دیده ناول او یا هم لنډه کیسه تصویري کوي او د فلم په بڼه یې په نورو وینې. خو لوستل داسې نه دي. لوستونکی له هرې جملې څخه خپل تصویر اخلي، د کرکټرونو څېره له خپل دیده جوړوي. دوی هغه تصویرونه په خپل ذهن کې ژوندي کوي، چې لیکوال اشاره ورته کړې وي.
د بېنوایان د کتاب مرکزي کرکټر " ژان والژان " نومېږي. ژان والژان یو بېوزله انسان دی. بدرنګه څېره لري. په ځوانۍ کې یې له نانوایي څخه یوه ډوډۍ غلا کړې ده. پولیس یې نیسي او څلور کاله قید پرې خېژي، خود بند له مودې تر پوره کېدو مخکې تښتي. دوهم ځل نیول کېږي. قاضي د اتو کلونو بند ورته اوروي. په شپږم کال بیا له زندان څخه د تېښتې هڅه کوي. داخل محکمه شل کاله قید ورته لیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شل کاله بند ، یوه وچه ډوډۍ.
له شل کلن بند وروسته یوه ښار ګوټي ته ځي. ټولنه يې نه مني. غل ورته وايي، هرڅوک کرکه ورنه کوي. نه په مساپرخانه کې ځای ورته پيدا کيږي او نه هم څوک ډوډۍ ورکوي.
له ښاره وځي. شپه پرې راځي. باران په شدت اوري. يخني يې اخلي. د شپې د تيرولو لپاره د يوې غونډۍ په ډډه کې يوه غار ته ننوځي، خو شېبه وروسته د يوه سپي غرېدا اوري. د سپي غتې ککرۍ يې سترګو ته دريږي. سپی يې له هغه ځايه پسې اخلي. بله چاره نه لري. يوې کليسا ته پناه وروړي. پادري(کشيش) مهربانه انسان وي، عزت يې کوي، ډوډۍ ورته ږدي او د خوب پر مهال تر ټولو نوې روجايي ورباندې اچوي. خو ژان والژان له کليسا څخه هم غلا کوي. تښتي، د پوليسو شک پرې راځي، نيسي يې او د غلا په تور يې بېرته کليسا ته راولي. خو پادري په حيرانۍ سره پوليسو ته وايي چې سړي غلا نه ده کړې، بلکې ده په خپله څلور نقره يي شمعدانونه مرسته ورسره کړې، چې ويې پلورې او له بېوزلۍ څخه خلاص شي.
ژان والژان ځنګله ته ځي. ژاړي او توبه وباسي. دی په يوه داسې انسان بدليږي چې د ژوند تر پايه له نورو سره مرسته کوي.
د ناول د لوستلو پر مهال مې له ژان والژان څخه د يوه جسور، بېباکه، زړور، ارام او مهربان انسان تصوير واخيست. دی مې د کتاب د تصوير په مرسته، په خپل ذهن کې انځور کړ، خو کله چې مې فلم وکوت، ژان والژان هغه څوک نه وچې تر دې دمه مې په ذهن کې ناست و. څېره او ظاهري جوړښت يې زما د فکر خلاف وخوت. دی له ونې ټيټ او کمزوری ښکارېده. نه يې هغه څېره درلوده او نه هم جسارت او بېباکي چې ما يې له کتاب څخه تصوير اخيستی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه د فلم تر پایه له هغه سره ملګری نه شوم. نه مې ورسره وژړل او نه هم مهربانه راته وابښېد.

بېنوایان هغه مهال لیکل شوی چې نه تلویزیون و او نه هم سینما. خو اوس یې هم خلک لولي. بیا بیا یې لولي او خوند ترې اخلي. دا ځکه چې د کتاب هره جمله په خپل ذهن کې سره اړوي، له خپله دیده ورته ګوري او خپل تصویر ترې اخلي. د ښو کیسو او ناولونو جادو همدا دی چې تر اوسه لا په میلیونونو لوستونکي لري، هر کال په نړۍ کې په ملیونونو ټوکه ناولونه او د لنډو کیسو ټولګې چاپیږي، ښه بازار لري او خلک یې په مینه لولي.

په ناول او یا هم لنډه کیسه کې د نورو اړخونو تر څنګ، تصویر ضروري دی. په جملو کې باید دومره زور وي چې د لوستونکي په ذهن کې حرکت پیدا کړي. هر څه ژوندي شي او د سترګو مخې ته یې ودروي.

که لیکنه خام او بېرنګه تصویرونه ولري، څه چې مو لیکلي ، په لوستونکو یې نه شو لېږدلی. کله چې مو وربانديې ونه لېږدل، نه یې لولي. زړه یې نیسي، لیکلې کیسه یوې خوا ته ږدي او دوهم ځل نه ورته ګوري.

نو که غواړې چې کیسه مو لوستونکي ولري، د کیسه لیکنې د نورو اړخونو تر څنګ، تصویر ته هم ډېر پام وکړئ، خو کیسې او ناولونه څنګه تصویري کولای شو ؟

زموږ د ډېرو کیسو تصویرونه تشریحي بڼه لري.

مثلا ، که په کیسه کې د یوې کوټې تصویر ورکوو ، شاید داسې ولیکو:

وړه کوټه وه. سپین دیوالونه یې لرل. پر غولي سره غالۍ هواره وه. د کوټې په مینځ کې یو وړوکی مېز ترسترګوکېده. د مېز پر سر له اوبو ډک جګ او یو ګیلاس ایښي ول. په مخامخ دېوال یو لوی ساعت راځوړند و. د ساعت تر څنګ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړکۍ ښکارېده چې خړه پرده پرې ځوړنده وه. کړکۍ ته مخامخ پر یوه کټ یو سړی پروت و...

دې ته مړ تصویر ویلای شو. حرکت نه لري، لوستونکی ژوندی تصویر نه شي ترې اخیستلای. دا بې حرکته تصویر په ذهن کې تر ډېره نه شي پاتې کیدای او لوستونکی د کیسې له لوستلو خوند نه اخلي.

په کوټه کې هر څه دي. ساعت، کړکۍ، پرده، غالۍ، مېز، له اوبو ډک جګ، ګیلاس، کټ، انسان...

که په کیسه کې دا ټول د ضرورت له مخې راوړو او استفاده ترې وکړو، کیسه پخپله تصویري کوي.

د کوټې همدا تصویر له سره ورکوو او هر څه په حرکت راولو.

د ساعت زنګ وشرنګېد، سړي سترګې رنې کړې، وښورېد، د کټ له سپرنګونو څخه غنجا پورته شوه. سړی کېناست، کړپ شو. د کړکۍ پله له دیوال سره ولګېده، باد په خړه پرده کې سره راټول شو. سړي د مېز له سره جګ ور پورته کړ، ګیلاس له رڼو اوبو ډک شو...

په دې مثال کې مو د کوټې او په کوټه کې د موجوده شیانو په اړه تشریح ور نه کړه، هر څه مو په حرکت راوستل، غږ مو ورکړ او ژوندي مو کړل. دا مو ونه ویل چې د مېز پر سر جګ او ګیلاس ایښی و. نه، سړی مو تږی کړ، جګ او ګیلاس ته په خپله ضرورت پیدا شو، په حرکت راغلل.

حرکت په خپله تصویر پیدا کوي، ژوندی تصویر. دې ته د ژوندي تصویر نوم ورکولای شو.

که غواړئ چې کیسه تصویري شي، په هر څه کې حرکت پیدا کړئ او هر څه ته د ضرورت په سترګه وګورئ. ان که غره ته حرکت نه شئ ورکولای، د غره پر سر

(c) ketabton.com: The Digital Library

وربځې راټيټې کړئ. له سپينو وربځو د غره تورې څوکې راوباسئ، وريځو ته حرکت ورکړئ، غر پخپله حرکت پيدا کوی او ژوندی ښکاري.
د تصوير په اړه بله خبره !
زموږ په ډېرو کيسو کې ښايسته نجلۍ تورې، غټې بادامي سترګې لري. پزه يې د قلم په څېر نرۍ وي. وړه خوله لري او سپين مخ.
دا ، له ښايست څخه زموږ خپل تصوير نه دی.د چا چې په لومړي ځل دې تشبيه او تصوير ته پام شوی، توره يې کړې. دا تصوير يې د خپل فکر په مرسته پيدا کړې او خپل کمال يې دی، خو ځيني نور ليکوالان همدا تصوير کاپي کوي، ځکه دوی د ښايست په اړه په لومړی ځل همدا تصوير لوستلی ، پرته له دې چې فکر وکړي او خپل ذهن په کار واچوي، تياره ګوله يې پيدا کړې او بيا بيا په خپلو ليکنو کې همدا بادامي سترګې او د قلم په څېر نری پزه ترسيموي.
سمه ده چې تورې بادامي سترګې او نرۍ پزه د ښايست تصوير دی، خو يواځې يو تصوير، نه دا چې د فورمول په سترګه ورته وګورو او د کيسې هره ښايسته نجلۍ همدا يو تصوير ولري.
ښايست تعريف نه لري. چا ته به تورې بادامي سترګې خوند ورکوي، چاته هم شنې او بل ته خړې.
د ځينو په سترګو به سپينه خيره ښه لګېږي او نورو ته به غنم رنګی مخ خوند ورکوي.
خو زموږ ځينو ليکوالانو چې په لومړی ځل په کومه کيسه کې بادامي سترګې او سپين مخ ليدلی ، په ذهن کې يې حک شوی او د ښايست سمبول يې ګڼلي، خو که يې په واقعي ژوند کې په کومه نجلۍ مينه راغلې وي، شايد نه تورې بادامي سترګې ولري او نه هم د قلم غوندې نری پزه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انسانان مختلف دي، ذوقونه توپیر لري، هر څوک ښایست ته له خپله دیده ګوري. له همدې امله باید له ښایست څخه خپل تصویر ولرو او که چیرې په کیسه کې د کومې نجلۍ له ښایست څخه تصویر ورکوو، هغه تصویر باید ورکړو چې لیکوال یې په خپله له ښایست څخه لري.

په دې توګه به تصویر نوی شي او د کرکټرونو خیرې به مو له خپله دیده انځور کړې وي. کیسه به مو نوی رنګ او نوي تصویرونه ولري، تکرار به نه وي او زموږ د خپل ذهن محصول به ښکاري.

زموږ په ډېرو کیسو کې ظالم کرکټر بدرنګه څېره لري. خیټه یې غټه وي او شونډې یې پلنې. برعکس د کیسې قهرمان مو بیا په ښایست کې بې جوړې ،د مهربانه شخصیت څښتن او د دنیا ټوله ښکلا یې په وجود کې راټوله وي.

خو په واقعي ژوند کې ډېر داسې کسان شته چې په ظاهره ښکلی جوړښت لري، خو باطن یې له کرکې ډک وي.

زموږ زیاترو لیکوالانو چې په لومړي ځل په کومه کیسه کې ظالم انسان بدرنګه لیدلی ، ښایست نه شي ورکولی، حال دا چې واقعي ژوند بل څه دی. ډېری بدرنګې خیرې مهربانه زړونه لري او ډېر ښایسته خلک په ظلم او جنایت کې د مثال په توګه یادیږي.

که واقعیتونه درک کړو او په لیکنه کې د خپل ذهن په مټ تصویرونه جوړ کړو ، نو لیکلې کیسه به مو د نورو لیکوالانو له کیسو څخه توپیر ولري او خپل نوښت به مو وي.

ټول انسانان دوې سترګې لري، دربیمه نه شو ورکولای، خو په یوه سترګه کې یې ګل پیداکولای شو. همدا ګل نوی تصویر دی. که زموږ د یوه کرکټر له پزې څخه وینښته راوتلې وي او یا یې پر تندي د کالدانی داغ وي، نو څه خبره ده ! ایا په واقعي ژوند کې دارنګه څېرې نه وینو ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

فکر وکړئ، سخته نه ده. انسانان رنګارنګ دي، بېلابېلي خبري لري، هماغه خبري تصوير کړئ چي تاسو يي په ورځني ژوند کي وینئ.
په پټي کي بايد د دهقان پر تندي د خولو څاڅکي وي، همدا څاڅکي له هغه چا سره ښه نه ښکاري چي په معتدله هوا کي سیوري ته ناست دی.
په ونه کي د مرغۍ ځاله ده. مرغۍ راځي، په خوله کي يي چینجی نیولی . په ځاله کي د مرغۍ بچي چونېږي، خوله ورته خلاصوي، مرغۍ دخپل بچي په خوله کي چینجۍ وراچوي.
دا تصوير دی، خو ژور تصوير نه شو ورته ویلی، په لوستونکي هغه څه نه وینو چي دوی ته نوی وي، شاید ډېرو لوستونکو په واقعي ژوند کي دا صحنه لیدلي وي چي مرغۍ څنګه خپل بچي مړوي، خو دي ته به د ډېرو کسانو نه وي پام شوی چي د مرغی د بچي د خولي شاوخوا ژېړه پرده ښکاري.
ولیکئ:
کله چي د مرغۍ بچي خوله پرانیسته، تر خولي يي راګرځېدلي ژېړه پرده ښکاره شوه.
دا ډول باريکيو ته پام، د کیسي د تصویري کېدو لامل ګرځي او په لوستونکو نوي او په زړه پوري تصويرونه لیدلی شو. داسي تصويرونه چي تر دي دمه يي پام نه وي ور اوښتی.
د ګلاب د ګل پاڼه به ډېرو لیدلي وي، خو کم کسان به دي ته متوجه شوي وي چي په پاڼه کي واړه واړه رګونه تېر دي، همدا واړه رګونه، نوی تصوير دی.
يو بل مثال:
په لویوالي کي مي يوه مردکۍ وموندله، نوي وه، کله چي مي لمر ته پکي وکتل، دنیا مي پکي ولیده. احساس راولوېد لکه په رڼو اوبو کي مي چي

(c) ketabton.com: The Digital Library

سترګه لوخه کړې وي. وا مې ړوله، شین اسمان مې ولید ، غرونه جوړ شول، لاندې شنه دښته ځلېدله...
په ورکتوب کې مې ډېرې مردکۍ په خاورو رغړولې وې، خو دې ټکي ته مې پام نه و شوی، هیڅکله مې لمر ته نه وې نیولې.
دا د نیا د مردکۍ غوندې ده، نوي تصویرونه پکې موندلی شو، خو یو څه پام غواړي.
تر دې دمه مو د کیسه لیکنې په ځینو اړخونو : " د کیسې د موضوع، هدف، نوم، د کیسې پیل، مینځ ، پای، تلوسې ، کرکټرونو، ژبې، ډیالوګ او تصویر " په اړه خبرې وکړې. د دې لپاره چې یاد شوي موضوعات مو لا هم په ذهن کې ښه پاخه شي، دا ټول به په یوه کیسه کې په عملي توګه و ښیو.
انتخاب شوې کیسه مې دوه کاله مخکې لیکلې وه. دا کیسه شاید ځینې نیمګړتیاوې ولري، خو زموږ هدف دا دی چې د کیسه لیکنې په اړه ورپوهېږو اود کیسې ځینې اړخونه د نمونې په توګه راواخلو په ځینو هغو برخو به یې لنډې خبرې وکړو چې تر دې دمه پرې غږېدلي یو. په پای کې به ټوله کیسه په بشپړه توګه ولولو.
لومړی به د کیسې د نوم په اړه وغږیږو.

جنایت

کیسه جنایت نومیږي، هوایي نوم مو نه دی ټاکلی، کله چې ټوله کیسه ولولئ پوه به شئ چې په کیسې پورې تړلی نوم دی. بل دا چې نوم مخکې له مخکې د کیسې محتوا نه راسپړي، یواځې دومره پوهیدای شو چې په کیسه کې به یو جنایت پیښیږي، خو معلومه نه ده چې څنګه جنایت؟ ولې، د څه لپاره او چېرته؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا نوم په خپله د تجارتي اعلان غوندې دی. تلوسه لري او لوستونکی دې ته هڅوي چې کیسه ولولي او په موضوع پوه شي.
خو په دې نوم کې یوه ستونزه شته. یو څه عمومي دی.

د کیسې پیل او تلوسه:

د کیسې لومړی برخه را اخلو:
د سهار په خړه کې د پولیسو یو موټر لنډه راتاو شو، ونښوېد او ودرېد. دروازې خلاصې شوې، عسکري بوټونه تر ښنګرو واورو پټ کړل، ولاړو خلکو لار ورکړه او عسکر تر یوه څوارلس کلن هلک را تاو شول. هلک یوه پوخ دیوال ته ولې لګولې وو، سر یې کیږ لور ته ځوړند و او پر تورو ګاږګوتې ویښتو یې نرۍ پرخه پرته وه.
یو عسکر پر ملا کړوپ شو، د هلک پر سپینه غاړه یې ګوتې کېښودې، خپلو ملګرو ته یې وکتل او دوه درې ځله یې په منفي بڼه سر وخوځاوه.
چوپه چوپتیا وه، ولاړو خلکو پنډ کوټونه اغوستي وو، څېرې یې نبولې ښکارېدلې او له خولو څخه یې مږه تاوونه پورته کېدل.
یوه عسکر وپوښتل:
ـ څوک یې پیژني؟
د خلکو ځواب منفي و.
عسکر خپلو ملګرو ته اشاره وکړه، دوی ټوپکونه غاړو ته واچول، وچ کلک جسد یې له واورې پورته کړ او د موټر په باډۍ کې یې ترپال پرې وغوړاوه.
شېبه وروسته موټر پاخه سړک ته وخوت، خلک هم په خپلو کارونو پسې لاړل، خو په واوره کې د یوچا د ناستې ځای، نږدې ګڼ پلونه او د موټر لنډه راتاو شوې لیکه لا ښکارېدله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

*   *   *

دي څو کرښو مو په ذهن کې کومې پوښتنې راوګرځولې؟
هلک څوک و؟
ولې په ساړه ژمي کې د باندې پاتې شوی و؟
په رښتیا ! یخنۍ وژلای و؟
کورنۍ یې درلوده؟
د سیمې خلکو ولې نه پېژاند ؟
دلته یې څه کول؟
مور او پلار به یې څنګه پیدا کړې؟
هغوی ته به د مړه زوی په لیدو څه ډول احساس پیدا شي؟
او نورې پوښتنې.

لوستونکی غواړي چې د دغو پوښتنو ځوابونه تر لاسه کړي. دی هغه وخت پوهیدای شي چې کیسه تر پایه ولولي.

ددې هدف د ترلاسه کولو لپاره کیسه له داسې ځایه پیل کړئ، چې د لوستونکي په ذهن کې پوښتنې را ولاړې کړي.

دلته کیسه له وو نه وو څخه نه ده پیل شوې. دا نه دي ویل شوي چې څوارلس کاله مخکې همدې ماشوم نړۍ ته سترګې وغړولې. څنګه را لوی شو او څنګه تر څوارلس کلنۍ پورې را ورسېد. کیسه په یوه خواشینونکې تصویر پیل شوېده. څوارلس کلن هلک مړ دی. لوستونکی په طبیعي توګه غواړي پدې پوه شي چې ولې؟ په بله مانا ، هر هغه څه چې لوستونکي ته ټکان ورکوي، د هغه په ذهن کې پوښتنې را ولاړوي او له کشمکش سره یې مخامخ کوي، هغه د کیسې په پیل کې راوړل شویدي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدې کشمکش او پوښتنو د کیسې لوستلو ته لاره هواره کړېده. لوستونکی اړ دی چې د دې هلک د تېر ژوند په اړه مالومات ترلاسه کړي او د راتلونکي په اړه يې پوه شي. دی به ضرور کیسه لولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې مېنځ او تلوسه

کیسه اوږده ده، که په دې مثال کې ټوله کیسه را واخلو، له یوې خوا به اصلي موضوع (د کیسې مینځ او تلوسه) رانه پاتې شي، له بل لوري به په پای کې د ټولې کیسې لوستل بېخونده کړي، نو ځکه د کیسې په پیل پسې د کیسې د دوهمې برخې لنډه برخه د مثال په توګه راوړو:

د پولیسو څارنوال (ب) یوه دوسیه راپورته کړه، پاڼه یې واړوله، عدلي طب د هلک مړینه طبیعي ښودلې وه، لیکلې یې و چې د یخنی له لاسه مړ شوی دی، د جرم او جنایت کومه نښه یې نه ده موندلې او د خپلوانو د نه پیداکېدو په خاطر د ښار په عمومي هدیره کې خاورو پرې واړول شوې.

څارنوال ولاړ شو، دوسیه یې په الماری کې کېښوده، بېرته پرخوکۍ کېناست، د مېز پر سر ایښې بټن یې ټینګه کړه، له زنګ سره یو وچ، کلک سړی په وره کې ودرېد، به بیره یې وویل:

صاحب!

څارنوال چای وغوښت، سړی په منډه له دفتره ووت. څارنوال د مېز له سره یوه بله دوسیه راپورته کړه، څو پاڼې یې واړولې، خو ډېر ژر یې بېرته پر مېز کېښوده، یو اوږد اړږمی یې وېست، خپله پکه ککرۍ یې وګروله، ریموټ ته یې لاس کړ، د تلویزیون چاینلونه یې واړول، په یوه کې کارتونو، په بل کې څو مستو نجونو ګډا کوله او دریم چاینل هم یو تود سیاسي بحث خپراوه. څارنوال بېرته دوهمه بټنه ټینګه کړه، د تلویزیون پر پرده د نجونو ګډا راغله.

دا وخت یې موبایل وشرنګېد، څارنوال د خپلې کورتۍ جېب ته لاس کړ، مبایل یې غوږ ته ونیو، ورو یې وویل:

ــ مهرباني وکړئ، څارنوال (ب)

(c) ketabton.com: The Digital Library

له مقابل لوري لړزانده غږ واورېدل شو:
ـیوه مهمه خبره درته لرم.
ـامر کوئ.
ـیوه اوونۍ مخکې سینما ته نږدې یو لیسو یو مړی وموند.
څارنوال په بیړه وویل:
ـهو ! یو هلک یخنی وژلای و.
په تیلفون کې ټوخی واورېدل شو، وروسته مقابل لوري وویل:
ـپه ظاهره یخنۍ وواژه، خو تر شا یې یو لوی جنایت پټ دی.
څارنوال په بیړه وپوښتل:
ـتاسو څوک یاست؟ له کوم ځایه خبرې کوئ؟
تلیفون قطع شو.
دا برخه نوره هم پسې غزېدلې ده، خو فکر کوم چې د بحث لپاره به همدومره بس وي. دوهمه صحنه د یوه څارنوال له ورځني عادي ژوند ه پیل شوېده. څارنوال په دفتر کې دی. دوسیه را اخلي، په بې تفاوتی سره د عدلي طب له خوا د هلک د مړیني رپوټ لولي او دوسیه په سړه سینه بېرته په الماری کې ږدي. خو د لوستونکي د پوښتنو ځوابونه لا پاتې دي. دی غواړی چې پوښتنې یې ځواب شي، ځکه اړ دی چې د کیسې لوستلو ته دوام ورکړي.
ناڅاپه څارنوال ته تلیفون راځي. دا تلیفون هم څارنوال او هم په خپله لوستونکي ته ټکان ورکوي. دوی له مقابل لوري څخه هغه څه اوري چې تر دې دمه یې په اړه فکر نه و کړی.
که څه هم مقابل لوري یوه خبره روښانه کړه. هغه دا چې د هلک د مړیني علت به څه و. خو پوښتنه دا ده، چې هغه کوم جنایت دی چې هلک یې له امله شپه په واورو کې تېره کړې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته تلوسه نوره هم پياوړې شوه. که لوستونکي د خپلې يوې پوښتنې ځواب ومومند او په دې پوه شو چې د ماشوم د مړينې علت بل څه دی، خو په مقابل کې همدې ځواب، د هغه په ذهن کې نورې پوښتنې راولاړې کړې.
دا کوم جنايت دی؟
د چا لخوا او څنګه تر سره شوی؟
د جنايت يې له دې سره څه چې ماشوم له واورو ډکه سړه شپه کې پاتې شي.
او نورې پوښتنې.
په بله مانا ! په تلوسه کې تلوسه رامينځته شوه. په دې توګه لوستونکی تر پخوا ډېر د کيسې له لوستلو سره زړه تړي، د هغه يوه پوښتنه ځوابيږي خو ځای يې ځونوې پوښتنې نيسي. دی اړ دی چې کيسه تر پايه ولولي.
د کيسې مينځ نورې پوښتنې هم پيدا کوي چې د ټولې کيسې په لوستلو کې به روښانه شي.

د کيسې پای

څارنوال (ب) په خشکه وويل:
_اقرار وکه، تا هغه هلک ته لاس وراچولی و.
هوټلي سرې لاړې تو کړې، څارنوال ته يې وکتل، شونډې يې وخوځېدې:
_نه، ما هيڅ نه دي کړي.
څارنوال تر ګرين ونيو ، ورو يې وويل:
_تا زه نه يم پيژندلای، ما د ډېرو مجرمينو ژبه خلاصه کړېده، ته به اقرار کوې، ضرور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هوټلي څه ونه ویل. څارنوال ولاړ شو، د بند په سره او نمجنه کوټه کې یې څو ګامه واخیستل، ودرېد، سرې ته یې وکتل او په کاوږ یې وویل:

ـ ته د بخښلو نه یې، تا جرم کړی، یو نه بخښونکی جرم، ته د لوند سپي غوندې د کرکې وړ یې، پوهېږې، ته به پانسي شې.

هوټلي ولړزېد. سره ساه یې واخیسته، ورو یې ویل:

ـ راځه، یو جوړ جاړی سره وکړو.

څارنوال په حیرانی ورته وکتل.

د هوټلي شونډې وخوځېدې:

ـ زه یې پانسی، ته به کومه ګټه وکړې؟

څارنوال وویل:

ـ د مقصد خبره کوه!

ـ ګوره، د هلک دوسیه تړل شوېده، ټول په دې قانع دي چې هغه یخنۍ وژلی، ته دوه لکه اوغانۍ واخله او ما خوشی که.

د څارنوال سترګې رډې راوختې، ټیټ شو، هوټلي یې تر ګرېن ونیو، په خشکه یې وویل:

ـ ته ماته رشوت راکوې؟

هوټلي وارخطا شو.

څارنوال یوه شېبه غلی و، بیا یې شاوخوا وکتل، د بند د کوټې ور پوري و، وروسته یې هو ټلي ته مخ ور واړاوه، دهغه غوږ ته یې خوله ورنږدې کړه، ورو یې وویل:

ـ زه دومره احمق نه یم، پنځه لکه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې پای ګنګ نه و. که یو څه ګنګ هم درته مالوم شوی وي علت یې دا دی چې تر دې دمه مو ټوله کیسه نه ده لوستې او په دې نه پوهیږو چې کیسه څنګه تر دې ځایه راورسېده.

د کیسې په پای کې خبره خلاصه شوه. د لوستونکې ټولې پوښتنې ځواب شوې، نه غوټه پاتې شوه، او نه هم تلوسه. خو له دې سره سره به دا کیسه د لوستونکي په ذهن کې تر ډېره پاتې شي، شاید فکر وکړئ چې وروسته به څه کیږي؟ ایا هوټلي به ښارنوال ته پنځه لکه افغانۍ ورکړي که نه؟ د ښارنوال او هوټلي راتلونکي به څه وي او...

بله دا چې کیسه د لوستونکي د تصور پرخلاف پای ته رسېدلې ده.

موږ په پاتې خبرو پسې نه ګرځو، ځکه پاتې خبرې د کیسې په هدف پورې نه دي تړلې.

د کیسې هدف:

مخکې تر دې چې کیسه ولیکم، په ذهن کې مې یو اخې د کیسې هدف پوخ کړ:
د دې کیسې له لیکلو څخه مې هدف دا دی څو لوستونکي وپوهیږي چې ولې په ځینو بې سرپرسته هلکانو جنسي تیری کیږي او په دې برخه کې ولې قضایي اداري عدالت نه شي پر ځای کولی.

جنایت یوه پولیسي اوږده کیسه ده. خو ما د کیسې د لیکلو پر مهال هڅه کوله چې په هره کرښه کې یو اځې یو هدف تعقیب کړم او بلې خوا ته لاړ نه شم.

ډیالوګ !

د کیسې یوه برخه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځارنوال ژر د مېز پر سرا يښې ګوشکۍ ورپورته کړه، يوه لنډه نومره يې ووهله، ويې ويل:

ــ زما دفتر ته راشئ !

لنډه شېبه وروسته په دفتر کې يو په ونه لوړ سړی ولاړ و، ځارنوال دوه ـــ درې ځله د خپل موبايل سکرين ته وکتل، په کاغذ يې يوه نومره وليکله، کاغذ يې ولاړ سړي ته ونيو، ويې ويل:

ــ غواړم پوه شم چې د تليفون دا نومره د چا ده، له مخابراتو پوښتنه وکړئ، ژر !

سړي کاغذ ور واخيست، په بيړه له دفتره ووت او تر غرمې ورک و. کله چې بېرته دفتر ته راغی ځارنوال (ب) ډوډۍ خوړله. ځارنوال سړي ته د کېناستلو بلنه ورکړه، وروسته يې په ډکه خوله وويل:

ــ څه درک دې ولګاوه ! ! !

سړي ځواب ورکړ:

ــ هو صاحب ! تليفون له يوې پي سي او څخه شوی و، تيليفونچي ويل چې د نهو بجو په شاوخوا کې درې تنه دوکان ته ورغلي وو، لومړی يوه پېغله وه چې پوره لس دقيقې يې خبرې کړې، بيا يو ځوان په خارج کې له چا سره غږېدلی و او وروسته له هغه يوه بوډا ته وار ور رسېدلی و.

ځارنوال له مستو ډکه کاشوغه ورپورته کړه، سړي ور وکتل، د برېتونو لاندې تور وېښته يې په مستو سپين وو، ځارنوال وويل:

ــ د بوډا په اړه يې نور څه مالومات درلود ؟

ــ صاحب ! ويې ويل چې دورځې لسګونه تنه ورځي، دی د هر يوه څېره ذهن ته نه شي سپارلی، خو دومره يې په زړه و چې بوډا کڅوړنۍ سترګې درلودې، پوزه يې غټه وه او کله چې يې د تيليفون پيسې ورنه اخيستلې، نو تيليفونچي د کباب بوی احساس کړی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څارنوال وویل:
ـپیدا به یې کړو؟
ـصاحب! ګرانه خبره ده، دا ښار دی، دلته په لسګونه زره انسانان ژوند کوي.
څارنوال یوه شیبه غلی و، وروسته یې د مېز پر سر لوېدلې یوه یوه وربجه ور ټوله کړه، په غاب کې یې واچوله او ویې ویل:
ـرښتیا وایې، موندل یې ګران کار دی، باید صبر وکړم، شاید بیا تلفون وکړي، ته تلی شې.
دلته دوه کرکټره لرو. څارنوال او د څارنوال تر لاس لاندې یو مامور. خو په کیسه کې دا یادونه نه ده شوې چې څارنوال تر مامور لوړ موقف لري، بلکې لوستونکی د څارنوال له هماغه لومړي ډیالوګ څخه پوهېږي چې څارنوال لوړه کاري رتبه لري او دوهم تن باید د ده اوامر ومني.
ـ زما دفتر ته راشئ!
یاد څارنوال دا خبره:
ـغواړم پوه شم چې د تلیفون دا نومره د چا ده، له مخابراتو پوښتنه وکړئ، ژر! بله دا چې که څوک دولتي او یا هم ځینو غیر دولتي دفترونو ته تللي وي، نو د صاحب ټکی به یې ډېر اورېدلی وي. دلته مامور د هرې خبرې په سر کې د (صاحب) ټکی کاروي.
ـهو صاحب! تلیفون له یوې پي سي او څخه شوی و، تیلیفونچي ویل چې د نهو بجو په شاوخوا کې درې تنه دوکان ته ورغلي وو، لومړی یوه پېغله وه چې پوره لس دقیقې یې خبرې کړي، بیا یو ځوان په خارج کې له چا سره غږېدلی و او وروسته له هغه یوه بوډا ته وار ور رسېدلی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دې ډیالوګونو څخه مو هدف دادی چې په کیسه کې دواړه (ځارنوال او مامور) له خپل اجتماعي موقف سره سم غږیدلي دي. (البته زموږ په ټولنه کې همداسې ده.)

بل دا چې له ځینو ډیالوګونو څخه تصویر هم اخیستلای شو:

ـصاحب! ویې ویل چې دورځې لسګونه تنه ورځې، دی د هر یوه خبره ذهن ته نشي سپارلی، خو دومره یې په زړه وو چې بوډا کځوړنې سترګې درلودې، پوزه یې غټه وه او کله چې یې د تیلیفون پیسې ورنه اخیستلې، نو تیلیفونچي د کباب بوی احساس کړی و.

ځارنوال او مامور دواړه لوستي خلک دي ، دې ته ضرورت نه پېښیږي چې د یوبل د خبرو په پوهېدو کې ستونزه ولري. که مامور د پي سي او نوم اخیستی، له منطقي پلوه ځارنوال پرې پوهیدلی، خو که د ځارنوال په ځای کوم بزګر وای، نو شاید پوښتنه ورته پیدا شوې وای چې (پي سي او) یعني څه؟

پرله پسې ډیالوګونه هم لوستونکی ستړی کوي. له همدې امله په خبرو کې وقفه راوستل ضروري دی او خبرې طبیعي ښکاري:

ځارنوال وویل:

ـــد بوډا په اړه یې نور څه مالومات درلود؟

ـصاحب! ویې ویل چې دورځې لسګونه تنه ورځې، دی د هر یوه خیره ذهن ته نه شي سپارلی، خو دومره یې په زړه و چې بوډا کځوړنې سترګې درلودې، پوزه یې غټه وه او کله چې یې د تیلیفون پیسې ورنه اخیستلې، نو تیلیفونچي د کباب بوی احساس کړی و.

ځارنوال وویل:

ـپیدا به یې کړو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـصاحب ! ګرانه خبره ده، دا ښار دی، دلته په لسګونه زره انسانان ژوند کوي.
څارنوال یوه شېبه غلی و، ورو سته یې د مېز پر سر لوېدلې یوه یوه ورېجه ور ټوله کړه، په غاب کې یې واچوله او ویې ویل:
ـرښتیا وایې، موندل یې ګران کار دی، باید صبر وکړم، شاید بیا تلفون وکړي، ته تلی شې.
که څارنوال وریجې نه وای ور ټولې کړې او په غاب کې یې نه وای اچولې ، او دې ته اشاره نه وای شوې چې دا خبره د چا ده؟ پنځه پرله پسې ډیالوګونه راتلل:
ــــد بوډا په اړه یې نور څه مالومات درلود؟
ـصاحب! ویې ویل چې دورځې لسګونه تنه ورځې، دی د هر یوه څېره ذهن ته نه شي سپارلی، خو دومره یې په زړه و چې بوډا کځوړنې سترګې درلودې، پوزه یې غټه وه او کله چې یې د تیلیفون پیسې ورنه اخیستلې، نو تیلیفونچي د کباب بوی احساس کړی و.
ـپیدا به یې کړو؟
ـصاحب ! ګرانه خبره ده، دا ښار دی، دلته په لسګونه زره انسانان ژوند کوي.
ـرښتیا وایې، موندل یې ګران کار دی، باید صبر وکړم، شاید بیا تلفون وکړي، ته تلی شې.
پرله پسې ډیالوګونه سترې کوونکې دي، ډېر وخت له لوستونکي لاره ورکوي چې دا د کوم کرکټر خبره ده؟ دا ستونزه هغه وخت ډېره پیدا کیږي چې تر دوو ډېر کرکټرونه ولرو. دلته مو د یوه عمل پواسطه وقفه راوسته، هغه دا چې څارنوال وریجې ټولې کړې ، په غاب کې یې واچولې او له هغه وروسته یې بله پوښتنه وکړه. د ډیالوګونو تر مینځ دا ډول وقفې هم کیسه تصویري کوي او هم د اوږدو خبرو مخه نیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله خبره دا چې په ډیالوګونو کې تکراري کلمات نشته. هر ډیالوګ راتلونکي ډیالوګ ته لاره هواروي. که ساده ووایو ! هر ډیالوګ د زینې د یوې پلې مثال لري. زینه سره تړلې وي.

د ډیالوګ په برخه کې مو ولوستل چې ډیالوګونه باید لنډ وي، خو دلته مامور اوږدې خبرې کړي. دا طبیعي ده، ځکه څارنوال له هغه څخه تشریح غوښتې او مامور مجبور دی چې تشریحي خبرې وکړي.

خو بیا هم تشریح اوږده نه ده راغلې. کله کله د مجبوریت له مخې اوږدو خبرو ته هم ضرورت پیدا کیږي.

(په دې اړه د ډیالوګ په برخه کې خبرې شوي)

تصویر:

د کیسې د پیل لنډه برخه:

د سهار په خړه کې د پولیسو موټر لنډ راتاو شو، وښوېد او ودرېد. دروازې خلاصې شوې، عسکري بوټونه تر ښنګرو واورو پټ کړل، ولاړو خلکو لار ورکړه او عسکر تر یوه څوارلس کلن هلک را تاو شول. هلک یوه پوخ دیوال ته ولې لګولې وو، سر یې کیڼ لور ته ځوړند و او پر تورو ګاړګوتي ویښتو یې نرۍ پرخه پرته وه.

تولې جملې حرکت لري. ان بوټونه هم په حرکت راغلي. واورې هم حرکت پیدا کړی. د هلک په تورو ګاړګوتي ویښتو پرتې پرخې ته هم پام شوی.

بل تصویر:

(c) ketabton.com: The Digital Library

شېبه وروسته موټر پاخه سړک ته وخوت، خلک هم په خپلو کارونو پسې لاړل، خو په واوره کې د یوچا د ناستې ځای ، نږدې ګڼ پلونه او د موټر لنډه راتاو شوې لیکه لا ښکارېدله.

که یو اځې همدا یوه جمله هم ولولو، دا تصویر ترې اخیستی شو چې مخکې څه تېر شوي دي.

بل تصویر

څارنوال (ب) لس کمې اته بجې په پارک کې و، له خولې څخه یې سپین تاوونه پورته کېدل او لاسونه یې د اوږده تور بالاپوښ په جېبونو کې پټ کړي وو.

دلته دا یادونه نه ده شوې چې یخني ده. خو د څارنوال (ب) له خولې څخه سپین تاوونه راوتل او لاسونه د بالاپوښ په جېب کې پټول په خپله د یخنې نښې ګڼل کیږي.

بل تصویر:

شېبه وروسته په پارک کې هیڅوک نه و، د ونې پر یوه لوخ ښاخ یو کارغه ښکارېده او د سپینو واورو پر سر څو وچې پاڼې باد رغړولې.

کیسه لیکنه ډېر اړخونه لري. یو اځې په څو ټکو کې نه خلاصه کیږي، که ژوند و په نورو برخو به یې بل وخت خبرې وکړو.

په پای کې مو د دوو کیسو لوستلو ته رابولم. لومړی همدا د (جنایت) په نوم بشپړه کیسه ده چې ځینې برخې مو د بحث له پاره ترې را واخیستې او خبرې مو پرې وکړې. بله کیسه (بدمرغي) نومیږي چې د (جنایت) له کیسې وروسته به یې ولولئ. د (بدمرغي) په نوم کیسه مې ځکه راوړه چې تاسو له خپل دیده ورته وګورئ. هغه څه پکې ومومئ چې تر اوسه مو خبرې پرې وکړې. په دې فکر

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړئ چې کومې برخې یې ښې دي، کومې برخې یې ستونزې لري او کوم ټکي باید په پام کې نیول شوي وای چې ستونزې حل او کیسه لا ښه شوې وای.
دوهمه کیسه ستاسو د نقد لپاره ده. چاڼ او ټوک، ټوک یې کړئ. هغه ټکي ترې راوباسئ چې تر دې دمه پرې غږېدلي یو.
دا تمرین به مو په عملي توګه ځینو ټکو ته متوجه کړي.
خو لومړی به د جنایت کیسه ولولو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جنایت

د سهار په خړه کې د پولیسو یو موټر لنډه راتاو شو، ونښوېد او ودرېد. دروازې خلاصې شوې، عسکري بوټونه تر ښنګرو واورو پټ کړل، ولاړو خلکو لار ورکړه او عسکر تر یوه ځوارلس کلن هلک را تاو شول. هلک یوه پوخ دیوال ته ولې لګولې وو، سر یې کینې لور ته ځوړند و او پر تورو ګاړګوتې ویښتو یې نرۍ پرخه پرته وه.

یو عسکر پر ملا کړوپ شو، د هلک پر سپینه غاړه یې ګوتې کېښودې، خپلو ملګرو ته یې وکتل او دوه درې ځله یې په منفي بڼه سر وخوځاوه.

چوپه چوپتیا وه، ولاړو خلکو پنډه کوټونه اغوستي وو، څېرې یې نیولې ښکارېدلې او له خولو څخه یې مړه تاوونه پورته کېدل.

یوه عسکر وپوښتل:

_څوک یې پېژني؟

د خلکو ځواب منفي و.

عسکر خپلو ملګرو ته اشاره وکړه، دوی ټوپکونه غاړو ته واچول، وچ کلک جسد یې له واورې پورته کړ او د موټر په باډۍ کې یې ترپال پرې وغوړاوه.

شېبه وروسته موټر پاخه سړک ته وخوت، خلک هم په خپلو کارونو پسې لاړل، خو په واوره کې د یوچا د ناستې ځای، نږدې ګڼ پلونه او د موټر لنډه راتاو شوې لیکه لا ښکارېدله.

❊ ❊ ❊

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پولیسو څارنوال (ب) یوه دوسیه راپورته کړه، پاڼه یې واړوله، عدلي طب د هلک مړینه طبیعي ښودلې وه، لیکلي یې وو چې د یخنۍ له لاسه مړ شوی دی، د جرم او جنایت کومه نښه یې نه ده موندلې او د خپلوانو د نه پیداکېدو په خاطر د ښار په عمومي هدیره کې خاورې پرې واړول شوې.
څارنوال ولاړ شو، دوسیه یې په الماری کېښوده، بېرته پرخوکۍ کېناست، د مېز پر سر ایښې بټن یې تینګه کړه، له زنګ سره یو وچ، کلک سړی په وره کې ودرېد، به بیړه یې وویل:
صاحب !
څارنوال چای وغوښت، سړی په منډه له دفتره ووت. څارنوال د مېز له سره یوه بله دوسیه ورپورته کړه، څو پاڼې یې واړولې، خو ډېر ژر یې بېرته پر مېز کېښوده، یو اوږد اررږمی یې ویست، خپله پکه ککرۍ یې وګروله، ریموټ ته یې لاس کړ، د تلویزیون چاینلونه یې واړول، په یوه کې کارتونو، په بل کې څو مستو نجونو ګډا کوله او دربیم چاینل هم یو تود سیاسي بحث خپراوه. څارنوال بېرته دوهمه بټنه ټینګه کړه او د تلویزیون پر پرده د نجونو ګډا راغله.
دا وخت یې موبایل وشرنګېد، څارنوال د خپلې کورتۍ جېب ته لاس کړ، مبایل یې غوږ ته ونیو، ورو یې وویل:
ـمهرباني وکړئ، څارنوال (ب)
له مقابل لوري لړزانده غږ واورېدل شو:
ـیوه مهمه خبره درته لرم.
ـامر کوئ.
ـیوه اوونۍ مخکې سینما ته نږدې یو لیسو یو مړی وموند.
څارنوال په بیړه وویل:
ـهو ! یو هلک یخنۍ وژلی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تلیفون کې ټوخی واورېدل شو، وروسته مقابل لوري وویل:
ــ په ظاهره یخنۍ وواژه، خو تر شا یې یو لوی جنایت پټ دی.
څارنوال په بیړه وپوښتل:
ــ تاسو څوک یاست؟ له کوم ځایه خبرې کوی؟
تلیفون قطع شو.
څارنوال ژر د مېز پر سرا ښېې ګوشکۍ ورپورته کړه، یوه لنډه نومره یې ووهله، ویې ویل:
ــ زما دفتر ته راشئ !
لنډه شېبه وروسته په دفتر کې یو په ونه لوړ سړی ولاړ و، څارنوال دوه د رې ځله د خپل مبایل سکرین ته وکتل، په کاغذ یې یوه نومره ولیکله، کاغذ یې ولاړ سړي ته ونیو، ویې ویل:
ــ غواړم پوه شم چې د تلیفون دا نومره د چا ده، له مخابراتو پوښتنه وکړئ، ژر !
سړي کاغذ ور واخیست، په بیړه له دفتره ووت او تر غرمې ورک و. کله چې بېرته دفتر ته راغی څارنوال (ب) ډوډۍ خوړله. څارنوال سړي ته د کېناستو بلنه ورکړه، وروسته یې په ډکه خوله وویل:
ــ څه درک دې ولګاوه؟
سړي ځواب ورکړ:
ــ هو صاحب! تلیفون له یوې پي سي او څخه شوی و، تیلیفونچي ویل چې د نهو بجو په شاوخوا کې درې تنه دوکان ته ورغلي وو، لومړی یوه پېغله وه چې پوره لس دقیقې یې خبرې کړې، بیا یو ځوان په خارج کې له چا سره غږېدلی و او وروسته له هغه یوه بوډا ته وار ور رسیدلی و.
څارنوال له مستو ډکه کاشوغه ورپورته کړه، سړي ور وکتل، د برېتونو لاندني تور وېښته یې په مستو سپین وو، څارنوال وویل:

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـد بوډا په اړه یې نور څه مالومات درلودل؟
ـصاحب ! ویې ویل چې دورځې لسګونه تنه ورځي، دی د هر یوه څېره ذهن ته نه شي سپارلی، خو دومره یې په زړه وو چې بوډا کځوړنې سترګې درلودې، پوزه یې غټه وه او کله چې یې د تلیفون پیسې ورنه اخیستلې، نو تیلیفونچي د کباب بوی احساس کړی و.
څارنوال وویل:
ـپیدا به یې کړو؟
ـصاحب ! ګرانه خبره ده، دا ښار دی، دلته په لسګونه زره انسانان ژوند کوي.
څارنوال یوه شېبه غلی و، ورو سته یې د مېز پر سر لوېدلې یوه یوه ورېجه ور ټوله کړه، په غاب کې یې واچوله، ویې ویل:
ـرښتیا وایې، موندل یې ګران کار دی، باید صبر وکړو، شاید بیا تلیفون وکړي، ته تلی شې !
د څارنوال وړاندوینه سمه وخته، ماسپښین یې موبایل وشرنګید، مقابل لوري وویل:
ـزما خبره مو زړه ته ولوېده؟
څارنوال وویل:
ـخو موږ ثبوت غواړو.
ـکیسه اوږده ده، په تلیفون کې نه ویل کیږي.
ـنو چېرته سره وو ینو؟
مقابل لوری یوه شېبه غلی و، په تلیفون کې یې واځې د موټرو هارنونه اورېدل کیدل، وروسته یې وویل:
ـخو په یوه شرط !
ـڅه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـزه غریب سړی یم، ماته به کوم جنجال نه پیدا کوي.
ـسمه ده، ژمنه کوم.
مقابل لوري وټوخل، بیا یې وویل:
ښاروالۍ ته نږدې یو کوچینی پارک دی، سبا سهار نهه بجې هلته راشئ، په دې واورو کې پارک تش وي، ما په اسانۍ سره موندلی شئ.
تلیفون قطع شو.
څارنوال فکر یووړ، بیا یې د اطمینان لپاره عدلي طب ته تلیفون وکړ، هغوی خپل استول شوی رپوټ سم وګڼه، ویې ویل چې په ځبړنه کې کومه تېروتنه نده شوې، د هلک مرګ طبیعي دی او کوم جنایي اړخ نه لري.

❊ ❊ ❊

څارنوال (ب) لس کمې اته بجې په پارک کې و، له خولې څخه یې سپین تاوونه پورته کېدل او لاسونه یې د اوږده تور بالاپوښ په جېبونو کې پټ کړي وو.
په کوچني پارک کې څوک نه ښکارېدل، د هسکو ونو تور، نري او اوږده سیوري پر سپینو واورو پراته وو او تر پارک له راګرځېدلو کتارو ور هاخوا پر تور سړک یو یو موټر تېرېده.
پینځه دقیقې نورې هم ووتې، بیا د پارک په شمالي دروازه کې یو سړی ودرېد، دی بوډا و، له پطلون سره یې شنه لونګۍ تړلې وه او یو پنډ زوړ جمپر یې په تن و.
شېبه وروسته یې څارنوال ته لاس ورکړ، دواړه پر یوه اوږده څوکۍ کېناستل، یوه لحظه غلي وو، وروسته څارنوال وویل:
ـچرتي دې کړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بوډا هغه ته وکتل، برېتو يې سپينه پرخه نیولې وه او د اوږدې پزې تېره څوکه يې سره ښکارېده.
بوډا لنډ ځواب ورکړ:
_باید چرتي شي.
څارنوال مخ ور واړاوه:
_خبري وکه، ما ژمنه درسره کړې، له ستونزو به لرې يې.
بوډا یو سوړ اسویلی ویست، لاندي يې پرخپل بوټ واوره تخته کړه، ورو يې وویل:
زه کسبګرسړی یم، دېرش کاله کېږي چې اشپزي کوم، ما په بېلابېلو هوټلونو کې کار کړی، لاس مې ښه دی، خو تر ټولو د کباب په پخولو کې ډېرتکړه یم، تېره میاشت مې په یوه هوټل کې کار ونیو، دا هوټل د موټرو په اډه کې دی، هلته ډېره ګڼه ګونه وي، ولایاتو ته بسونه ځې او ښه چلېږي. دا یو کوچینی هوټل دی، د شپې تیرولو ځای نه لري، خو مشتریان يې ډېر دي او خاوند يې په مزو کې دی.
بوډا غلی شو، یو سوړ اسویلی يې ویست او ويې ويل:
دا د اتو ورځو مخکې کیسه ده، ما کباب پخاوه، وروسته مې یوه دیارلس یا څوارلس کلن هلک ته پام شو، له نانوای نه يې ډوډۍ غوښته، خو نانوای په غوسه شو، هلک ته يې بد رد وویل او له هغه ځایه يې وشاړه. زه حیران شوم، هلک ته مې وکتل، نه يې جامې د سوالګرو وې او نه هم څېره او نور ظاهري جوړښت. ورغږ مې کړ، راغی او زما تر څنګ ودرېد. پوه شوم چې وږی دی، ما د کباب دوه سیخه ورته ونیول، ده مننه وکړه او په بیړه د کباب په خوړلو بوخت شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی له رنګه ښایسته و، سپین پوست یې درلود او داسې نه ښکارېده چې تر دې مخکې دې کومه سخته پرې ورغلې وي. وروسته مې وپوښت:

ـ ولې سوال کوې؟

هلک راته وکتل، غټې تورې سترګې یې له اوښکو ډکې شوې، ویې ویل:

ـ وږی یم، پیسې نه لرم.

ـ کور دې چېرته دی؟

هلک یوه شېبه غلی و، بیا یې سر پورته کړ، شونډې یې وخوځېدې:

ـ په ایران کې.

حیران شوم:

ـ نو دلته څه کوې؟

هلک په خواشینۍ وویل:

مورې لس کاله مخکې ایران ته مهاجر شوو، په کور کې پنځه تنه یو، زه، پلار، مور او زما دوه ورې خویندې، پلار مې په یوه ساختماني شرکت کې کار کاوه، زه هم په یوه مغازه کې مزدور وم، خلکو ته به مې سودا ورکوله، کارتنونه به مې له یوه ځایه بل ځای ته وړل، ستړی به وم، خو بیا هم ښه و، مازدیګر به ټول سره یوځای شوو او د ورځې ستړیا به مې هېره شوه، یو سهار مغازې ته تلم، پولیسو ودرولم، د مهاجرت کارت یې رانه وغوښت، خو مورږ د زرګونو نورو افغانانو غوندې غیر قانوني مهاجر و، اسناد مو نه درلودل، هماغه و چې لومړی یې د سنګ سفید په نوم یوې بندیخانې ته ولېږلم، یوه اوونۍ مې هلته تېره کړه او بیا یې له مرزه (سرحده) را واړولم. اوس دا دی شپږمه ورځ ده چې سرګردانه ګرځم، له کوره هم احوال نه لرم، نه پوهېږم چې څه وکړم، قاچاقبر پیسې غواړي، خو زه په ګېډه نه یم موړ، ایران ته د تګ لپاره پیسې په کار دي، ډېرې پیسې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما ور نه وپوښتل:
ـولې دلته، په افغانستان کې څوک نه لرې؟
هلک وویل:
ـنه، ترونه مې پخوا لا پاکستان ته مهاجر شوي دي، دومره پوهېږم چې په پېښور کې اوسي، نور يې درک نه را مالومېږي.
ـنو دا شپږ ورځې دې چیرې تیرې کړې؟
تر پرونه يو څه پیسې راسره وې، په يوه مسافر خانه کې به مې ډوډۍ خوړه، د شپې د تېرېدو پیسې يې نه رانه غوښتې، همالته به پر تخت وېدېدم، پرون مې ټوله ورځ څه ونه خوړل، بانه مې داوه چې په نس مې درد دې، خو نن سهار د مسافرخانې خاوند راباندې پوه شو او زه يې له هغه ځایه وشړلم، ما په ژوند کې خواست نه دی کړی، خو وږی وم، ټیکه نه راتله، ځکه مې له نانوایه يوه ډوډۍ وغوښته.
بوډا د ماشومانو په شور او زوږ غلی شو، له جنوبي دروازې څخه يوه ډله ماشومان پارک ته ور ننوتل، دوی منډې وهلې، يو بل يې دواورو په غونډوسکو ويشتل، وروسته پرته له دې چې په پارک کې ماتله شي، په بیړه د پارک له شمالي دروازې څخه ووتل.
د بوډا سر وځړېد، يوه شېبه غلی و، بيا يې ورو وويل:
ـهلک يوه لحظه له ماسره ودرېد، فکر کوم چې د کباب بوی ښه پرې لګېدلی و، خو زه پردی مزدور وم، نوره لورېینه مې نه شوای وربانديي کولای، داوخت د هوټل خاوند راغږ کړ!
ـغلور خوراکه کباب
ما نور سیخونه د انګار له پاسه کېښودل، کباب ته مې پکه وهله چې د هوټل خاوند راغی، ده د يو بل خوراک فرمایش راکړ، ويې ويل چې يو نږدې دوست

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې راغلی، غوښې ته څه مثاله هم ورګډه کړه او په سيخونو کې سپين بخرکي مه پېيه ! وروسته يې هلک ته پام شو ، ما ته يې په پوښتونکي نظر وکتل، ومې ويل چې مساپر دی، له ايرانه يې را اړولی، دلته ځوک نه لري.

د هوټل خاوند په څير ورته وکتل، مخ يې را واړاوه، ويې ويل:

ـوبال لري، ډوډی ورکړه، بيا به نوره مرسته هم ورسره وکم.

له دې سره بېرته هوټل ته ننوت.

د هوټل خاوند په ظاهره بد سړی نه و ، په غريبانو يې پام کاوه، هر سهار به يې د سلو روپو نوټ د سوالګرو لپاره ماتاوه، هوټل ته به ډېر ګدا يګر راتلل، يو يې هم نا امېده نه پرېښوده، يو دوه اوغانی به يې ورته نېولې، دی به پر دخل ناست و او کله کله به يې له مساپرو پاتې ډوډۍ پر غريبانو ويشله.

هلک ته مې ډوډۍ ورکړه، دی تر ماسپښينه ماتل شو ، ما لمونځ وکړ، په هوټل کې هيڅوک نه

و ، هلک پر تخت ناست و ، دی چرتي ښکارېده، زه پخلنځي ته لاړم، غوړ لوښې مې پريمينځل او د ماخستن لپاره مې غوښه پر سيخونو وپېيله، کله چې بېرته ورغلم، د هوټل خاوند مې د هلک تر څنګ وليد ، دوی خبرې کولې، ښه شېبه وغږېدل، د هوټل خاوند ډاډ ورکړ چې دی ځيني قاچاقبران پطڅني،هر څه به سم شي.

هلک په هوټل کې پاتې شو ، د ماخستن له خوا خلک کم وو ، ډوډۍ مو ژر ورکړه، وروسته د هوټل شاګردان هم خپلو کورونو ته لاړل او په هوټل کې درې تنه پاتې شوو ، زه، د هوټل خاوند او کوچينی مساپر.

مورږ تر ناوخته ويښ وو ، د هوټل خاوند دورځې حساب کاوه، هلک د بخا رۍ تر څنګ غلی ناست و او ما هم د سبا لپاره غوښه وړوله، ښه شېبه نوره هم ووته، هلک ته مې وکتل، سترګې يې له خوبه ډکې وې، ولاړ شوم او د بخا رۍ تر څنګ

(c) ketabton.com: The Digital Library

مې ځای ورته جوړ کړ. د هوټل خاوند هم ځو ګامه لرې د تخت په بل سر کې پرېووت، ما ته هم خوب راته، خپله بستره مې هوا ره کړه، د ګروپ ساکټ ته مې لاس ور وغځاوه او سترګې مې پټې کړې.

زه هم دلته مسافر یم. کورنۍ مې په کلي کې ده، یوه میاشت کېده چې کور ته نه وم تللی، په هغه شپه مې خپله کوچنۍ لور تر ډېره په ذهن کې راګرځېده، خو وروسته خوب وړی وم.

بوډا غلی شو.

ځارنوال په بیړه وویل:

بیا؟

د بوډا شونډې و خوځېدې:

ـ یوه شورماشور مې سترګې رنې کړې، د بخارۍ د سره انګار په تته رڼا کې مې هوټلي ولید چې د هلک تر څنګ ناست و، هلک سرې ته سوکان نیولې وو، سپکې سپورې یې ور ته ویلې، خو هوټلي غلی و، هیڅ یې هم نه ویل او سر یې ځړېدلی ښکارېده، وروسته هلک په بیړه ولاړ شو، بوټونه یې په پښو کړل، خو کله چې یې د دروازې دستګیر ته لاس ور وغځاوه، ور کولپ و، بیا یو کړ نګ شو، لویه شیشه درې وړې شوه، هلک په توره شپه کې د باندې لاړ او هوټل ته سړه هوا راننوته.

بوډا غلی شو.

ځارنوال وویل:

ـدا یو لوی جنایت دی، دا پست هوټلي باید سزا ووینې، باید.

بوډا وویل:

ـما بل څه نه شو کولای، کار مې پرېښود او قانون مې خبر کړ، نور نو تاسو ښه پوهیږئ.

لراوبر LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

څارنوال وپوښتل:
ـغواړې چې چېرته لاړ شې؟
ـ نپوهیږم، بل ځای به په کار پسې ګرځم، ما درته وویل، زه یو تکړه اشپز یم، روپۍ کمه یا ډېره، کار پیدا کولای شم.
څارنوال وویل:
ـخو که تاته ضرورت پېښ شو بیا به دې چېرې پیدا کوم؟
د بوډا شونډې وخوځیدې:
ـتا ژمنه کړې وه چې ماته به کوم جنجال نه پیدا کوې.
څارنوا ل وخندل:
ـزه په خپله خبره ولاړ یم، خو دا زما وظیفه ده، باید د شاهد ادرس ولرم.
بوډا وویل:
ـدلته څوک نه پېژنم، خو د کلي ادرس مې درسره ولیکه، قول ده، که مې کار وموند ، په تیلیفون کې دې خبروم.
څارنوال د سړي د کلي او هوټل دواړو ادرسونه واخیستل.
شپېږ وروسته په پارک کې هیڅوک نه و، د ونې پر یوه لوښ ښاخ یو کارغه ښکارېده او د سپینو واورو پر سر څو وچې پاڼې باد رغړولې.

❋ ❋ ❋

ماسپښین دوه بجې وې، څا رنوال پر یوه خیرنه څوکۍ ناست و، پر غوړ مېز ایښی له تورو چایو ډک ګیلاس یې وړپورته کړ، هوټلي ته یې وکتل، ده د ټایپ د یوې جړ شوې کسټې راوتلې کولمې خلاصولې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته يې ورمېږ کوږ کړ، د تخت پر سر ناستو دوو تنو خبرې سره کولې او دوی ته نږدې يوه ځوانکي پر تېرو سيخانو غوښه پېيله. نور هوټل تش و.
ښارنوال هوټلي ته اشاره وکړه، هغه راغی، ښارنوال ته مخامخ ودرېد. ورو يې وويل:
ـ څه شی غواړئ؟
ښارنوال د لاس په اشاره هوټلي و پوهاوه چې مخامخ ورته کېني.
هوټلي حيران شو.
ښارنوال جېب ته لاس کړ، يو کارټ يې راويست، د هوټلي سترګو ته يې ونيو، ويې ويل:
ـ ښارنوال (ب)
د هوټلي رنګ والوت، پر څوکۍ کېناست او ښارنوال ته يې په وېره وکتل.
ښارنوال ورو وويل:
ـ کاروبار دې څنګه دی؟
هوټلي وارخطا شو:
ـ صيب ! ښه ده، ګذاره کوي.
ښارنوال له چايو غوړپ وکړ، شونډې يې و خوځېدې:
ـ يو څو پوښتنې درنه کوم.
ـ امر کوئ ، صيب !
ـ تا څو ورځې مخکې يو ميلمه درلود.
هوټلي په ماته ګوډه ژبه وويل:
ـ صيب، زه، زه خو ډېر ميلمانه لرم، ته، ته کوم يو يادوې؟
د ښارنوال شونډې وخوځېدې:
ـ خو ته د شپې ميلمه نه لرې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هوټلي رنګ سور شو.
دا وخت د مېز ترڅنګ دوه تنه ودرېدل، یوه یې وویل:
ـدوه چایه، څو روپۍ شوې؟
ـپنځلس اوغانۍ
هغه د مېز پر سر پیسې کېښودې او دواړه له هوټله ووتل.
څارنوال پسې وکتل، هوټلي ته یې مخ ورواړاوه، په ملنډو یې وویل:
ـپه زړو شیشو کې دا یوه شیشه نوې ښکارې، دا دې ولې بدله کړېده؟
هوټلي پرتخت ناست ځوانکي ته وکتل، له هغه نه یې وغوښتل چې پاتې کار په اشپز خا نه کې وکړي، وروسته یې څارنوال ته مخ ور واړاوه، شونډې ورپېدې او په لړزانده غږ یې وویل:
ـماته شوه.
ـڅنګه؟
هوټلي چیغه کړه !
ـله ما څه غواړې؟
څارنوال ور مخته شو ، د دواړو سترګې سره وجنګېدې، څارنوال وویل:
ـته ډېر پست سړی یې، تا هغه هلک ته لاس ور اچولی و ، د شپې یې په برستن ور ننوتی وې، ته پوهېږې ! هغه مړ دی، یخني وژلای.
ـدا دروغ دي.
ـزه شاهد لرم. زوړ کبابي.
هوټلي په بیړه ولاړ شو ، منډه یې کړه، خو څارنوال تر لمنې ونیو ، سړی پړمخې ولوېد ، سر یې پر یوې څوکۍ ولګید او له تندي یې وینه روانه شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

❊ ❊ ❊

څارنوال (ب) په خشکه وویل:
ـ اقرار وکه، تا هغه هلک ته لاس ور اچولی و.
هوټلي سرې لاړې تو کړې، څارنوال ته يې وکتل، شونډې يې وخوځېدې:
ـ نه، ما هيڅ نه دي کړي.
څارنوال تر ګرين ونيو، ورو يې وويل:
ـ تا زه نه يم پيژندلی، ما د ډېرو مجرمينو ژبه خلاصه کړېده، ته به اقرار کوې، ضرور.
هوټلي څه ونه ويل. څارنوال ولاړ شو، د بند په سره او نمجنه کوټه کې يې څو ګامه واخيستل، ودرېد، سرې ته يې وکتل، په کاوړ يې وويل:
ـ ته د بښلو نه يې، تا جرم کړی، يو نه بښونکی جرم، ته د لوند سپي غوندې د کرکې وړ يې، پوهيږې، ته به پانسی شې.
هوټلي ولړزېد. سره سا يې واخيسته، ورو يې ويل:
ـ راځه، يو جوړجاړی سره وکړو.
څارنوال په حيرانۍ ورته وکتل.
د هوټلي شونډې وخوځېدې:
ـ زه يې پانسی، ته به کومه ګټه وکړې؟
څارنوال وويل:
ـ د مقصد خبره کوه!
ـ ګوره، د هلک دوسيه ترل شوېده، ټول په دې قانع دي چې هغه يخنې وژلی، ته دوه لکه اوغانۍ واخله او ما خوشې که.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځارنوال سترګې رډې راوختې، ټیټ شو ، هوټلي یې تر ګرېن ونیو ، په خشکه یې وویل:

_ته ماته رشوت راکوې؟

هوټلي وارخطا شو.

ځارنوال یوه شېبه غلی و، بیا یې شاوخوا وکتل، د بند د کوټې ور پوري و، وروسته یې هو ټلي ته مخ ور واړاوه، دهغه غوږ ته یې خوله ورنږدې کړه، ورو یې وویل:

_زه دومره احمق نه یم، پنځه لکه.

(پای)

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدمرغي

لیکوال: نصیر احمد احمدي

نجلۍ پر کټ ستوني ستغ پرته وه، کله کله به یې چیغه کړه، لاسونو ته ور لوېدلي ځنځیرونه به یې وشرنګېدل، سر به یې پورته کړ او بدن به یې ټکان وخوړ. تر هغې راګرځیدلي کسان خواشیني وو، دوئ په راوتلو رډو سترګو ځواني نجلۍ ته کتل... په خبرو کې یې ګونځې ښکارېدلې.
په ولاړو کسانو کې یوه چیغه کړه !
ـتور کوډګر ناوخته شو !
تر ځنګ ولاړ سړي په عاجزۍ وویل:
ـد پاچا عمر دې ډېر وي، په تور کوډګر پسې مو عسکر لېږلي دي، دوئ د سهار په خړه کې حرکت وکړ،اوس باید را ورسېږي، سپېره غره ته تګ، یوه ورځ مزل غواړي.
پاچا خپله اوږده چپنه ورټوله کړه، روان شو، پر تخت کېناست، ځلېدونکی ژېړ تاج یې له سره لیرې کړ، په خپلو اوږدو سپینو څنو کې یې ګوتې تېرې کړې. یوه شېبه غلی و، وروسته یې ډېر غږ د ماڼۍ په لوی او هسک سالون کې انعکاس خپور کړ:
ـکه زما په لور څه وشول، تاسو به تر تېغ تېر کم.
دولاړو درباریانو سرونه وځړېدل، په خبرو کې یې وېره ښکارېدله... وزیرانو خپل ژوند په خطر کې لید.
یو ساعت نور هم ووت، له اوږدو شیشو څخه ماڼۍ ته ژېړه رڼا رالوېدلې وه، د درباریانو اوږدې زرینې چپنې ځلېدلې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پاچا غوسه ورو ورو ډېرېدله، خولې يې ځګونه پيدا کړي وو او د خپلې اوږدې تورې تر طلايي موټ يې د ښي لاس ګوتې تاوې وې.
چوپه چوپتيا وه، کله کله به د نجلۍ لاسونو او پښو ته ور لوېدلي ځنځيرونه وشرنګېدل، چيغه به يې کړه او بېرته به بېسده پرېوته.
لمر په لوېدو و چې د ماڼۍ يوه عسکر د تور کوډګر د رارسېدو خبر ورکړ، پاچا ودرېد، وزيرانو د سالون لويې دروازې ته وچې سترګې نيولې وې، ټولو د تور کوډګر د راتلو انتظار ايست. شېبه وروسته يو زوړ سړی راښکاره شو، دی تک تور و، ګڼه ږيره يې درلوده ، پر نری غاړه پورې يې په خړسپينسي پيېلو وړو هډوکو ټال خوړ.
پاچا او درباريانو د احترام په ښه خپل سرونه ټيټ کړل، خو تور کوډګر مخ ور وا نه ړاوه، لاړ او د نجلۍ تر څنګ پر کټ کښناست. ښه شېبه يې هغې ته وکتل، د نجلۍ اوږده بانه نيغ ولاړ وو، تر سترګو يې يوه توره حلقه راګرځېدلې وه او پر سرو شونډو يې سپين ښکاربده. تور کوډګر خپلې زړې خورجينې ته لاس کړ، د انسان ککرۍ، د پښو دوه اوږده هډوکي او يو خيرن جام يې راويستل، وروسته ودرېد، له ځان سره يې څه وويل او ترکټ څو ځله را تاو شو.
پاچا په خواره خوله وويل:
ـ زه په تور کوډګر باور لرم.
تور کوډګر هغه ته وکتل، خو څه يې ونه ويل، هماغسې يې شونډې خوځېدلې...
دا سې کلمات يې تر خولې راوتل چې ولاړ خلک نه پرې پوهېدل.
د کوډګر شونډې تر ډېره خوځيدلې، بيا د نجلۍ تر څنګ کښناست، خورجينې ته يې لاس ور وغځاوه، يو سپين بوتل يې راويست. کله چې يې د بوتل اوبه په نقره يي جام کې واچولې، له جام څخه تور لوګی پورته شو، له دې سره د نجلۍ سترګې رڼې شوې، ځنځيرونه وشرنګيدل...تور کوډګر چيغه کړه !

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ اې شیطاني اروا ! ته څه غواړې؟
د نجلۍ خوله له ځګونو ډکه شوه، تورو سترګو یې سوروالی پیدا کړ او شېبه وروسته یې سترګې سرو وینو ونیولې. نا څاپه یې له شونډو ډېر ناربنه غږ راووت، دې غږ په سالون کې د ولاړو کسانو زړونه ولړزول.
غږ وویل:
ـ تر ټولو بدمرغه انسان !
له دې سره د ځنځیرونو شرنګا پورته شوه، تور کوډګر په چټکۍ سره تر نجلۍ راوګرځید، په لاس کې نیولې ککرۍ یې کښته پورته کړه، نامفهومه کلمات یې له خولې را ووتل. د نجلۍ رنګ ورو ورو خپل عادي حالت ته راوګرځېد، سترګو یې توروالی پیدا کړ، شېبه وروسته بېسده پرېوته.
پاچا ور مخته شو، د چینې لستونې یې د خپلې لور پر خوله تېر کړ. بېرته په خپل ځای ودرېد
تور کوډګر وویل:
ـ د پا چا پر لور جادو شوی، نجلۍ هغه وخت رغېدی شي چې د نړۍ تر ټولو بدمرغه انسان ووینې.
پاچا یوه شېبه غلی و، بیا یې وزیرانو ته مخ ور واړاوه او امر یې وکړ چې ترټولو بدمرغه انسان ور ته پیدا کړي.
له لمر ختو سره ډولونه ودربېدل، جارچي په ښار کې کوڅه په کوڅه وګرځېد، ده یو لوی ښکر خولې ته نیولی و او چیغې یې وهلې چې ترتولو بدمرغه انسان دې په دربار کې حاضر شي.
په ماڼۍ کې پاچا او وزیران بې خوبه او خواشیني ښکارېدل، په ټولو سرونه ځړېدلي وو او د تور کوډګر له خولې څخه نامفهومه کلمات را وتل...

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هوا له تودېدو سره عسکرو احوال راوړ چې تر ټولو بدمرغه انسان یې موندلی دی. پاچا امر وکړ چې دا بدمرغه انسان دربار ته حاضر کړي. شېبه وروسته په یوه کټ کې داسې سړی راوړل شو چې لاسونه او پښې یې نه وو، پر مخ یې یو لوی پرهر (ټپ) ښکارېده او تر ډېره د غوښې یوې لویې بوټۍ ته ورته و.

سړي وویل چې دی یو پوځي و، له دښمن سره په جګړه کې یې لاس او پښې غوځې شوېدي او د مخ لوی پرهر یې هم د توري نښه ده.

د هغه د خبرو له ختمېدو سره څنځیرونه وشرنګېدل، د نجلۍ سترګې سرې شوې او له خولې یې څګونه وبهېدل. تور کوډګر د سړي د ایستلو امر وکړ او ویې ویل چې دا د ازادۍ په جګړه کې برخه اخیستې او تر ټولو نیکمرغه انسان دی. وروسته یې څه نامفهومه کلمات تر خولې را ووتل او نجلۍ ارامه پرېوته.

نیم سات نور هم ووت، بیا د یوې ښځې ژړا او کوکې واورېدل شوې، په سالون کې یوه ځوانه ښځه او درې خوار او ډنګر ماشومان ودرېدل، ماشومان ناروغه ښکارېدل، دوئ د خپلې مور لمن ټینګه نېولې وه او وارخطا وو.

ښځې په ژړا کې وویل چې خاوند یې له غره څخه د خرڅلاو لپاره بوټي راوړل چې ځناورو وخوړ، اوس دوئ څه نه لري، دوه ماشومان یې له لوږې مړه شول، نورو ته یې یو مړ سپی موندلی دی، د هغه غوښه ور ته پخوي او ژوندي یې ساتلي دي. دوئ په یوه وېرانه کې اوسي، یواځې څلور دیوالونه دي، نه چت لري او نه هم دروازه، خو بیا هم څوک کوم غرض نه ورباندې لري.

څنځیرونه وشرنګېدل او د پاچا په امر ښځه او ماشومان له ماڼۍ ووتل.

تور کوډګر وویل:

ـژوند یې تریخ دی، خو بدمرغه نه شو ورته ویلای، ځکه ځوانه جانه ده، تر ستورو لاندې شپه تېروي او د پاچا له وېرې څوک په سپکه نه شي ورته کتلای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاو وروسته یو په ونه لوړ بنیادم په سالون کې ودرېد ، ده ښکلې جامې اغوستې وې، له رنګه هم سپین و او په ظاهره د بدمرغۍ کومه نښه نه پکې ښکارېدله. دده په لېدو د پاچا او درباریانو په څېرو کې ګونځې پیدا شوې، خو تور کوډګر د خبرو اجازه ورکړه !.

د سړي سر وځړېد او له خولې څخه یې یوا ځې یوه جمله را ووته !

ــزموږ خاوره پردیو لاندې کړېده او خپلواکي نه لرو.

ناڅاپه د ماڼۍ لویې شیشې ولړځیدې، دړې، وړې لاندې راولوېدې، له کټ څخه یو تور لوګی پورته شو ، یوې ویروونکې چیغې په سالون کې انعکاس خپور کړ !

ــوسوځیدم !

لوګی په لمبه بدل شو او له لمبې څخه هم د ځناورو شکلونه جوړ شول، کله به یې د پړانګ کله د لېوه او کله هم د زمري بڼه خپله کړه، شېبه وروسته یوه وحشتناکه انګولا پورته شوه، یوې سپېڅلې رڼا ولاړ خلک اړ ایستل چې خپلو سترګو ته لاسونه ونیسي، چوپه چوپتیا شوه. د نجلۍ حیرانه غږ واورېدل شو !

ــپلاره ! زه مو ولې تړلې یم؟

تور کوډګر چیغه کړه:

ــتر ټولو لویه بدمرغي، د خپلواکۍ نه درلودل دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پــــای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library